

התקציב הלאומי לשנת 1970*

להלן התקציב הלאומי לשנת 1970, הכולל סיכום ראשון של ההתפתחויות במשק בשנת 1969 ותחזית של ההתפתחויות הכלכליות העיקריות הצפויות בשנת 1970.

סיכום ההתפתחויות בשנת 1969 מתבסס על נתונים ואומדנים ארעיים של החשבונות הלאומיים, של מאזן התשלומים ושל נתונים אחרים אשר מקורם — הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרדי הממשלה האחרים ומחלקת המחקר של בנק ישראל. כאמור, האומדנים המובאים בתקציב הלאומי הוה הם מוקדמים וניתנים לשינוי.

תחזית ההתפתחויות לשנת 1970, מתבססת על ניתוח המצב במשק בשנה זו, תוך התחשבות בתוצאות הצפויות של המדיניות הכלכלית, ושל ביצוע הצעת התקציב המונחת על שולחן הכנסת יחד עם התקציב הלאומי.

כבשנים קודמות, הוכן גם תקציב לאומי זה במשותף, בידי הרשות לתכנון כלכלי במשרד ראש הממשלה, מחלקת המחקר של בנק ישראל ולשכת היועץ הכלכלי במשרד האוצר. נוסף על כך מובאת כאן סקירה של המדיניות הכלכלית של משרד האוצר לשנת 1970/71, כפי שהוכנה בידי משרד האוצר.

פרק א': התפתחויות הכלכליות בשנת 1969

א. סיכום

בשנת 1969 נמשך הגידול המהיר בביקוש המקומי. סך השימושים המקומיים עלה בשנה זו, במונחים ריאליים, ב-14 אחוזים, לאחר עלייה של 16 אחוזים ב-1968. גידול הביקוש המקומי בקצב זה התבטא, מצד אחד, בהמשך הצמיחה המהירה של המשק בשיעור של כ-12.5 אחוזים תוך הגברת התעסוקה ומיצוי גורמי הייצור שהיו עדיין מובטלים. המספר הממוצע של המועסקים גדל השנה ב-4.4¹ אחוזים, ושיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי ירד מ-6.1 אחוזים ב-1968 ל-4.4 אחוזים ב-1969. מאידך גיסא, לווה גידול הביקוש בעלייה רבה ביבוא, וכיוון שבגידול היצוא חלה האטה, התבטא הדבר בהחרפה ניכרת בגירעון בחשבון השוטף. יבוא ההון של המשק עלה במידה פחותה בהשוואה לעליית הגרעון השוטף, ועל כן ירדו יתרות מטבע החוץ בהיקף שהינו ללא תקדים, היתרות החופשיות בבנק ישראל ירדו ב-280 מיליון דולר לרמה של 382 מיליון דולר. פניית חלק ניכר מהביקוש המוגדל ליבוא והעדר התרחבות כספית ניכרת — כתוצאה מירידת יתרות מטבע החוץ והמדיניות המוניטרית המרסנת — וכן העלייה הניכרת בפריז, מנעו את ערעורה של היציבות היחסית של המחירים. מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 1969 בשיעור ממוצע של 2.5 אחוזים, בדומה לעלייה בשנת 1968.

* הוכן בידי הרשות לתכנון כלכלי במשרד ראש הממשלה, מחלקת המחקר של בנק ישראל ולשכת היועץ הכלכלי במשרד האוצר ופורסם ב-17 בפברואר 1970.
¹ זאת מלבד העלייה הניכרת במספר המועסקים מן השטחים המוחזקים.

תוספת המקורות הריאליים שלרשות המשק — הכוללים את התוצר הלאומי ועודף היבוא — יועדה בחלקה הגדול לצריכה פרטית. חלקה של הצריכה הפרטית בתוספת המקורות היה כ־47 אחוזים, חלקן של ההשקעות כ־31 אחוזים וחלקה של הצריכה הציבורית היה כ־22 אחוזים. השינוי העיקרי בהקצאת המקורות של המשק בין השימושים המקומיים בהשוואה לשנת 1968 היה גידול בחלקה היחסי של ההשקעה הגולמית וירידה קלה במשקל הצריכה הפרטית. בהשוואה לשנים 1965–1960 בולט משקלה הגבוה יחסית של הצריכה הציבורית, ומשקלה הנמוך יחסית של ההשקעה הגולמית.

העלייה בהוצאות הביטחון התבטאה גם ב־1969 בהרחבה ניכרת בצריכה הציבורית. סך הצריכה הציבורית גדלה בשנה זו בכ־12 אחוזים, לאחר גידול של 11 אחוזים ב־1968, והיא נטלה כ־25 אחוזים מסך המקורות הכלכליים שלרשות המשק.

ההשקעה הגולמית גדלה ב־1969 בכ־24 אחוזים, לאחר גידול של 44 אחוזים ב־1968, ומשקלה בסך המקורות הסתכם בכ־20 אחוזים בקירוב. עיקר ההשקעות בנכסים קבועים יועדו לענפי הבנייה למגורים, התעשייה והתחבורה היבשתית. בולטת במיוחד העלייה בהשקעות בבנייה למגורים בשיעור 41 אחוזים, לאחר גידול בשיעור של 8 אחוזים בלבד ב־1968. ההשקעות בחרושת גדלו בכ־29 אחוזים, לאחר שגם ב־1968 נרשמה בהן עלייה בקצב מהיר, והן הסתכמו בכ־460 מיליון ל"י במחירי 1968.

לוח 1

אינדיקטורים להתפתחות המשק, 1968, 1969 ותחזית ל־1970

העלייה או הירידה (-)		תחזית 1970	1969	1968	
מ־1969 ל־1970	מ־1968 ל־1969				
(אחוזים)					
3.0	2.6	2,964	2,878	2,806	אוכלוסייה ממוצעת (אלפים)
3.5	2.6	1,030	995	970	כוח עבודה אזרחי (אלפים)
					התוצר הלאומי הגולמי
9.2	12.3	17,360	15,895	14,150	(מליוני ל"י במחירי 1968)
					תוצר לאומי גולמי למועסק
5.3	7.6	17,606	16,714	15,532	(ל"י, מחירי 1968)
11.3	11.9	4,998	4,491	4,012	הכנסה לאומית לנפש (ל"י)
					הצריכה הפרטית לנפש
5.7	8.5	3,797	3,592	3,311	(ל"י, מחירי 1968)
					הצריכה הציבורית לנפש
11.7	9.0	1,848	1,654	1,518	(ל"י, מחירי 1968)
					ההשקעה הגולמית המקומית
9.7	23.6	4,090	3,730	3,018	(מליוני ל"י מחירי 1968)
14.5	15.2	2,525	2,205	1,914	היבוא (מליוני דולר)
11.6	9.0	1,445	1,295	1,188	היצוא (מליוני דולר)
18.7	25.3	1,080	910	726	עודף היבוא (מליוני דולר)
					הגרעון בחשבון המסחרי *
6.4	27.6	580	545	427	(מליוני דולר)
39.9	7.0	1,000	715	668	יבוא ההון נטו * (מליוני דולר)
—	—	—	-230	-52	צבירת יתרות * (מליוני דולר)
—	7.1	..	3,015	2,815	אמצעי תשלום (ממוצע שנתי, מליוני ל"י)

* אינו כולל העברות הון לשטחי כמסל צבאי.

ב-1969 נמשך הגידול המהיר בצריכה הפרטית, ובצריכה הפרטית לנפש. סך הצריכה הפרטית גדלה השנה במונחים ריאליים ב-11.5 אחוזים, כבשנת 1968, והצריכה הפרטית לנפש גדלה ב-8.5 אחוזים, אף זאת בדומה לגידול ב-1968. גידול הצריכה הפרטית קשור בעיקר בגידול ההכנסות הפרטיות, אף נוסף על כך חלה עלייה בשיעור ההוצאות לצריכה מן ההכנסות. בעוד שב-1968 הסתכם השיעור הממוצע של ההוצאות לצריכה מן ההכנסה הפרטית הפנויה הגולמית ממקורות פנים ב-81 אחוזים, ב-1969 הוא עלה ל-82 אחוזים. לשון אחרת, ב-1969, חלה ירידה בשיעור החיסכון הפרטי הממוצע. העלייה בשיעור הצריכה מן ההכנסה הפרטית קשורה, בין השאר, בהקדמה ספקולטיבית, של רכישת מוצרים בני קיימא מחשש עלית מחירים. משקל רכישת המוצרים בני קיימא בסך הצריכה הפרטית עלה השנה מ-9.2 אחוזים ל-12.3 אחוזים.

סך היבוא² גדל ב-1969 ב-16.2 אחוזים לאחר גידול של 27.5 אחוזים ב-1968 והוא הסתכם ב-2,145 מיליון דולר. במיוחד גדל השנה יבוא נכסי השקעה — ב-47.5 אחוזים. ביבוא נכסי צריכה, ביבוא יהלומים וביבוא נכסי השקעה נמשך הגידול המהיר שאפיין גם את שנת 1968, וכפי הנראה, שיקף הדבר ציפיות לשינוי שער המטבע, ולהעלאות מיסים. יבוא חומרי גלם אחרים הואט השנה במידה ניכרת לאחר שב-1968 גדל במידה ניכרת מלאי חומרי הגלם המיובאים. יבוא השירותים גדל ב-12 אחוזים, בדומה לשיעור העלייה ב-1968, כשעיקר הגידול היה ביבוא בטחוני, וכן בהוצאות תיירות בחו"ל.

ב-1969 הואט קצב הגידול של היצוא לשיעור של 8.1 אחוזים לעומת 21.2 אחוזים ב-1968 וסך היצוא הסתכם ב-1,215 מיליון דולר. יצוא הסחורות גדל ב-1969 ב-13.9 אחוזים, לעומת גידול של 15 אחוזים בשנת 1968; וזאת בשל ההאטה בגידול היצוא התעשייתי. ב-1968 פעלו במשולב מספר גורמים הן מצד הביקוש והן מצד ההיצע שאפשרו להגדיל יצוא זה בשיעור גבוה יחסית — 24.5 אחוזים. משפגה במקצת השפעתם של גורמים אלה, נסתמנה האטה מסוימת, וב-1969 גדל היצוא התעשייתי ב-14.4 אחוזים (יצוא היהלומים גדל ב-10.4 אחוזים לעומת 23.4 אחוזים ב-1968; היצוא התעשייתי האחר גדל ב-17.0 אחוזים, לעומת גידול של 25.3 אחוזים ב-1968). ההאטה ביצוא בלטה במיוחד בשירותים. סך יצוא השירותים גדל בכאחו וחצי לעומת גידול של 28.8 אחוזים ב-1968, בעיקר נוכח הירידה בתקבולים מתיירות ותחבורה.

המגמות בסחר החוץ של המשק הסתכמו בגידול הגירעון בחשבון השוטף בסכום של 208 מיליון דולר והוא הגיע לרמה של 930 מיליון דולר. יבוא ההון הכולל גדל השנה בכ-50 מיליון דולר, לרמה של 715 מיליון דולר ולא היה בו כדי לכסות את הגירעון הניכר. על כן, חלה השנה ירידה ניכרת ביתרות מטבע החוץ.

ב. מאזן התשלומים

1. הגירעון בחשבון השוטף

הגירעון בחשבון השוטף — דהיינו עודף היבוא של סחורות ושירותים — גדל ב-1969 ביותר מ-200 מיליון דולר והגיע לרמת שיא של 930 מיליון דולר (בסכום זה לא הובא בחשבון הסחר עם השטחים המוחזקים). העלייה הניכרת בגירעון התרכזה בשלושה הרבעים האחרונים של השנה. עובדה זו מוסברת רק בחלקה על ידי גורמים עונתיים, ובחלקה היא ביטוי למגמת העלייה המהירה ביבוא ומגמת ההאטה ביצוא שהסתמנו בשנת 1969.

הגידול בגירעון בחשבון השוטף כולל גידול של כ-120 מיליון דולר בגירעון המסחרי וגידול של 90 מיליון דולר בחשבון השירותים. זאת, לאחר שב-1968 הצטמצם במקצת הגירעון בחשבון השירותים, ואילו הגירעון המסחרי עלה ביותר מ-200 מיליון דולר.

² נתוני מאזן התשלומים כאן אינם כוללים את הסחר עם השטחים המוחזקים.

יש להדגיש, שהאומדנים של מאזן התשלומים הם ארעיים ומבוססים בחלקם על נתונים של שלושת רבעי שנה בלבד.

2. היבוא

סך יבוא הסחורות והשירותים גדל ב-1969 ב-16 אחוזים, לאחר גידול של 27.5 אחוזים ב-1968 והוא הסתכם ב-2,145 מיליון דולר. המשך הגידול המהיר ביבוא משקף לא רק את העלייה בהוצאות הביטחון והרחבת היקף ההשקעות, אלא גם את העלייה הרבה בצריכה הפרטית. קרוב לשליש מתוספת היבוא מקורו בעליית הצריכה הפרטית.

יבוא הסחורות גדל ב-20 אחוזים בקירוב — לאחר עלייה בשיעור 42 אחוזים ב-1968 והוא הסתכם ב-1,225 מיליון דולר. ביבוא נכסי השקעה נמשך קצב הגידול המהיר שאפיין גם את שנת 1968. יבוא זה עלה השנה בשיעור 48 אחוזים והוא משקף את העלייה המהירה בהשקעות בתעשייה, השקעות שהן בעלות מרכיב יבוא גבוה יחסית. יבוא נכסי צריכה עלה אף הוא בשיעור ניכר — כ-28 אחוזים — והוא הסתכם ב-140 מיליון דולר. קצב הגידול של יבוא נכסי צריכה עלה בהרבה על קצב הגידול בצריכה הפרטית בכללה, והדבר משקף, כנראה, רכישות ספקולטיביות של מוצרים בני-קיימא מיבוא מחשש להתייקרויות. יבוא יהלומי גלם עלה ב-1969 בכ-20 אחוזים והסתכם ב-195 מיליון דולר. יבוא יהלומי גלם עלה על היקף היבוא שהתבקש מרמת יצוא היהלומים ב-1969. מכאן שחלק מיבוא זה נועד להגדלת המלאי — כנראה, מחשש לפיחות המטבע. ביבוא חומרי גלם אחרים נסתמנה השנה האטה בהשוואה לעלייה המהירה ב-1968, לאחר העלייה הניכרת במלאי בשנה הקודמת. יבוא זה גדל השנה ב-15 אחוזים, לעומת גידול של 41 אחוזים ב-1968, והוא הסתכם ב-610 מיליון דולר.

סך יבוא השירותים גדל ב-1969 ב-12 אחוזים, לאחר גידול של 13 אחוזים ב-1968 והוא הסתכם ב-920 מיליון דולר. יבוא "שירותי ממשלה לנמ"א", הכולל בעיקר יבוא בטחוני, המשיך השנה לגדול בקצב של כ-12 אחוזים ונטל כמחצית הגידול ביבוא השירותים. ביבוא שירותי תיירות חלה השנה חששה ניכרת, עם עליית מספר התיירים שיצאו לחוץ לארץ, והוא גדל ב-35 אחוזים לרמה של 70 מיליון דולר.

3. היצוא

סך יצוא הסחורות והשירותים גדל ב-1969 ב-8 אחוזים בלבד לאחר גידול של 21 אחוזים ב-1968 והוא הסתכם ב-1,215 מיליון דולר. ההאטה בגידול היצוא היתה למעשה גדולה יותר, אם נביא בחשבון את עליית מחירי היצוא בשיעור של כ-4 אחוזים. שיעור הגידול הריאלי ביצוא הסתכם השנה רק ב-5 אחוזים, לעומת גידול ריאלי של 19 אחוזים בשנת 1968.

היצוא התעשייתי, למעט יהלומים, גדל ב-1969 ב-17 אחוזים, לאחר עלייה של 25 אחוזים ב-1968 והוא הסתכם ב-345 מיליון דולר. ההאטה היחסית שחלה השנה ביצוא התעשייתי בהשוואה לשנה הקודמת משקפת בעיקר את הגורמים המיוחדים שפעלו ב-1968 בכיוון החשת היצוא. הכוונה להגדלת תמריצי היצוא, הפיחות ב-1967, קיומו של כוח עבודה בלתי מועסק, וכן ההתרחבות בסחר הבינלאומי. יש להניח, כי השפעת הגורמים דלעיל נחלשה בשנת 1969. עם זאת, יש לציין, כי גם ב-1969 עלה הפרצון בשיעור גבוה יותר מן העלייה בשכר לשעת עבודה.

כמות פרי ההדר שיוצאה קטנה השנה בכ-5 אחוזים בשל סיבות אקלימיות, אך עליית מחירי הפרי בחוץ לארץ בשיעור 10 אחוזים קיזזה ירידה זו, וסך התקבולים מיצוא זה גדלו ב-5.4 אחוזים. היצוא החקלאי, למעט פרי הדר, גדל ב-13 אחוזים לעומת 8 אחוזים ב-1968 והסתכם ב-27 מיליון דולר.

קצב הגידול ביצוא היהלומים הואט השנה ל-10 אחוזים לאחר העלייה המהירה שחלה בו ב-1968, בשל תנאי השוק הנוחים באותה שנה.

בעוד שביצוא הסחורות היתה עלייה של 14 אחוזים, שיעור שאינו נופל בהרבה מזה של שנת 1968, היתה ביצוא השירותים עלייה זעומה של פחות מ-2 אחוזים, לאחר עלייה של 29 אחוזים בשנת 1968. ביצוא שירותי תחבורה, שתרם כשליש מגידול יצוא השירותים בשנת 1968, חלה השנה האטה ניכרת, ושיעור הגידול הסתכם רק ב-7 אחוזים. התקבולים מתיירות קטנו השנה ב-11.5 אחוזים, לאחר עלייה בשיעור 84 אחוזים בשנת 1968, והם הסתכמו ב-86 מיליון דולר. כמו כן קטנו השנה התקבולים משירותי הון, בסכום של כ-10 מיליון דולר, וזאת כתוצאה מן הירידה ביתירות מטבע חוץ הנושאות ריבית.

4. הסחר עם השטחים המוחזקים

היצוא לשטחים המוחזקים גדל ב-1969 ב-25 אחוזים והוא נאמד ב-80 מיליון דולר, לעומת 64 מיליון דולר ב-1968. מוצרי התעשייה היו את החלק העיקרי ביצוא לשטחים המוחזקים כ-80 אחוזים. היבוא מן השטחים המוחזקים ירד ב-1969 ב-10 אחוזים בקירוב והסתכם ב-60 מיליון דולר. ירידה זו נבעה בעיקר מצמצום במספר המבקרים הישראליים בשטחים המוחזקים. החלק העיקרי של היבוא מן השטחים המוחזקים מורכב מיבוא דלק מסיני ויבוא שירותי עבודה. בשנת 1969 הסתכם מאזן הסחר עם השטחים המוחזקים בעודף יצוא בסך 20 מיליון דולר, לעומת עודף יבוא בסך 4 מיליון דולר בשנת 1968.

5. יבוא ההון

יבוא ההון לזמן ארוך ובינוני גדל ב-1969 ב-47 מיליון דולר, והוא הסתכם ב-715 מיליון דולר. עיקר הגידול ביבוא ההון נבע מן הגידול בהעברות פרטיות למעט פיצויים אישיים. העברות אלה עלו ב-37 מיליון דולר — עלייה הנעוצה בגידול במספר העולים שהגיעו ארצה ובגידול ההשקעות מחוץ לארץ, בסך של 32 מיליון דולר. מאידך גיסא, קטנו השנה במקצת תקבולי הפיצויים האישיים מגרמניה בסכום של 8 מיליון דולר. גם התקבולים נטו מהלוואות לזמן ארוך קטנו השנה, שכן כמעט שלא חלה עלייה בהיקף ההלוואות; מצד שני, גדלו התשלומים לפירעון חובות בסכום של 30 מיליון דולר. מאז מחצית 1967 גדלה מצבת החובות של המדינה במטבע חוץ ביותר מ-600 מיליון דולר, והיא מסתכמת כיום ב-2,100 מיליון דולר בקירוב.

העלייה המתונה יחסית ביבוא ההון נטו והגידול המהיר בגירעון בחשבון השוטף התבטאו בירידת יתרות מטבע החוץ. סכום היתרות החופשיות בבנק ישראל ירד השנה ב-280 מיליון דולר, לאחר ירידה של 52 מיליון דולר ב-1968 והסתכמו ב-382 מיליון דולר. היתרות שבידי בנק ישראל והבנקים המסחריים ירדו השנה ב-240 מיליון דולר, לאחר ירידה של 11 מיליון דולר ב-1968, והסתכמו ב-585 מיליון דולר.

ג. התפוקה והפרייון

ב-1969 נמשך הגידול המהיר בתפוקה שבא לידי ביטוי בעליית התוצר הלאומי הגולמי בשיעור של 12.5 אחוזים, לאחר גידול של 14 אחוזים ב-1968.

גידול התפוקה בלט בעיקר בענפי התעשייה והבנייה. התפוקה התעשייתית גדלה ב-1969 ב-17 אחוזים, וזאת לאחר עלייה של כ-30 אחוזים ב-1968. ההאטה היחסית שחלה השנה בגידול התפוקה התעשייתית מבטאת בעיקר את תהליך מיצוי עודף כושר הייצור של הענף, עודף שאיפשר הגדלת התפוקה ב-1968 בקצב גבוה במיוחד. ככל שהתקרב הענף למצב של תעסוקה מלאה הצטמצמו כמובן, אפשרויות הרחבת התפוקה, ועל כן הסתמנה ההאטה היחסית בקצב הגידול שלה ב-1969, גידול התפוקה התעשייתית בלט במיוחד בענפי המתכת והחשמל. תפוקת ענף המשנה "ציוד חשמלי ואלקטרוני" גדלה ביותר מ-50 אחוזים, וכן חלה עלייה גבוהה יחסית בתפוקת ענפי המשנה

"מכונות", "כלי הובלה" ו"מוצרי מתכת". משקל היצוא בתוספת התפוקה התעשייתית עמד על הרמה של שנת 1968.

בתפוקת ענף הבנייה חלה השנה החשה, וקצב גידולה הסתכם ב-25 אחוזים לאחר גידול של 21 אחוזים ב-1968. תפוקת הענף המיועדת להשקעות גדלה ב-21 אחוזים, לעומת 15 אחוזים ב-1968. ההאצה בפעילות ענפי הבנייה בלטה במיוחד בבניה למגורים, אשר ההשקעות בה גדלו ב-40 אחוזים, לאחר גידול של 8 אחוזים ב-1968. מגמת העלייה בהתחלות הבנייה למגורים היתה תלולה יותר. שטח התחלות הבנייה למגורים גדל בכ-50 אחוזים בהשוואה לשנת 1968 והיה קרוב מאוד לרמת השיא של שנת 1964.

חלק ניכר מגידול הבנייה למגורים קשור בהגברה הצפויה בזרם העלייה, אך גם בביקוש הפרטי למגורים חלה עלייה ניכרת בשנה זו.

התפוקה החקלאית גדלה ב-1969 בכ-4 אחוזים בלבד וזאת בעיקר בגלל ירידת התפוקה בענפי ההדרים בעונת הפרי 1968/69.

בשנת 1969 עלה התוצר למועסק בשיעור ניכר — 7.7 אחוזים — לאחר עלייה של 4.5 אחוזים בשנת 1968.

ד. האוכלוסייה והתעסוקה

האוכלוסייה הממוצעת גדלה ב-1969 בשיעור של 2.6 אחוזים והסתכמה ב-2,878 אלף נפש. האוכלוסייה הקבועה גדלה במשך 1969 בכ-70 אלף נפש והגיעה בסוף השנה ל-2,917 אלף. כשני שליש מן הגידול באוכלוסייה מקורם בריבוי הטבעי וכשליש ממאזן ההגירה נטו.

האוכלוסייה הממוצעת בגיל העבודה גדלה ב-2.6 אחוזים, ובאותו שיעור גדל כוח העבודה האזרחי, דהיינו שיעור השתתפות בכוח העבודה נשאר על הרמה של שנת 1968 50.3 אחוזים. זהו שיעור השתתפות נמוך בהשוואה לתקופה שלפני המיתון, והוא מבטא את גידול מספר המשרתים בצבא וכן את העלייה בשיעורי הלמידה. גם הגידול במספר המועסקים מן השטחים המוחזקים כנראה, צמצם במקצת, את שיעורי ההשתתפות בכוח העבודה.

הגברת הביקוש בשוק העבודה התבטאה בהמשך העלייה בתעסוקה וצמצום ממדי האבטלה. מספר המועסקים גדל ב-4.4 אחוזים, או ב-40 אלף נפש ומספר הבלתי מועסקים ירד בממוצע שנתי ב-15 אלף נפש. שיעור הבלתי מועסקים בכוח העבודה האזרחי ירד מממוצע שנתי של 6.1 אחוזים ב-1968, לממוצע של 4.4 אחוזים ב-1969.

ה. ההכנסה והשכר

סך ההכנסה הפרטית מפעילות כלכלית גדלה ב-1969 במונחים נומינאליים ב-15 אחוזים לאחר עלייה של 17 אחוזים בשנת 1968. המיסים הישירים בניכוי תשלומי ההעברה נטו גדלו בשיעור גבוה יותר, בעיקר בשל פרוגרסיביות מס ההכנסה, כך שההכנסה הפרטית הפנויה גדלה בשיעור מתון יותר: 13.5 אחוזים. ההעברות מחו"ל גדלו השנה בשיעור מתון, כ-9 אחוזים וזאת בשל הירידה בתקבולים מפיצויים אישיים מגרמניה. לפיכך גדלה ההכנסה הפרטית מכל המקורות בשיעור 13 אחוזים.

למרות מדיניות הקפאת השכר, גדל השכר לשכיר בשנת 1969 בשיעור ממוצע של כ-5 אחוזים, לאחר היציבות היחסית שהיתה בשנתיים הקודמות. בענפים שהיו נתונים ללחצי ביקוש בתעשייה ובבנייה — היו עליות שכר ניכרות, מעבר לעלייה הממוצעת, בעוד שבענפים אחרים, בעיקר בשירותים הציבוריים, לא חלה כמעט עלייה בשכר.

מספר השכירים גדל ב-1969 בכ-4.5 אחוזים, וסך תשלומי השכר גדלו בכ-10 אחוזים. משקל השכר בהכנסה הלאומית הוסיף איפוא לרדת גם בשנת 1969.

ו. הצריכה הפרטית והחיסכון

הצריכה הפרטית הריאלית לנפש המשיכה לגדול ב-1969 בשיעור הניכר של 8.5 אחוזים, כבשנת 1968. העלייה המהירה בצריכה לנפש קשורה בעיקר בעליית ההכנסות. אך לא היה זה הגורם היחיד שהשפיע על היקף הצריכה, שכן זו גדלה בשיעור גבוה יותר מן ההכנסות. עליית ההכנסות שלא משכר היתה השנה גבוהה יחסית לעליית ההכנסות משכר. גורם זה נוטה להאיט את קצב הגידול בצריכה לנפש ואת שיעורי ההוצאות לצריכה מן ההכנסה הפנויה. מאידך גיסא, פעלו הציפיות לפיחות ועלויות מחירים בכיוון החשה בהוצאות לצריכה, ובמיוחד בהוצאות לרכישת מוצרים בני קיימא. נראה, כי גורם זה היה חשוב ביותר ב-1969, והוא אשר השפיע בכיוון עליית הצריכה הפרטית הריאלית מעבר לגידול בהכנסה הפרטית הריאלית. ב-1969 גדלו הרכישות של מוצרים בני קיימא בשיעור של 37 אחוזים, בעוד שסך הצריכה הפרטית גדלה רק ב-11.5 אחוזים. רכישות מכשירי טלביזיה הוכפלו בשנת 1969 ורכישות מכוניות פרטיות גדלו ב-45 אחוזים. בניגוד לשאר מרכיבי הצריכה הפרטית, מוצרים בני קיימא משמשים לצריכה לתקופה של שנים רבות, ועל כן אפשר לראות בחלק מן ההוצאה עליהם חיסכון ולא צריכה שוטפת.

ז. הצריכה הציבורית

ב-1969 נמשך הגידול המהיר בהוצאות הביטחון, והדבר התבטא בעלייה בצריכה הציבורית בשיעור של 12 אחוזים, כבשנת 1968. לאחר העלייה הניכרת בצריכה הציבורית בשנת 1967 נמשכה איפוא מגמת העלייה בהוצאות אלה, אף כי בקצב מתון יותר. המשק הוסיף להקצות כרבע ממקורותיו הכלכליים לצריכה ציבורית, אשר הביטחון מהווה בה מרכיב חשוב, וזאת לעומת ממוצע של כ-17 אחוזים בשנים שלפני המלחמה.

ח. ההשקעה

סך ההשקעה הגולמית גדל ב-1969 במונחים ריאליים ב-24 אחוזים לאחר העלייה המהירה במיוחד בשנת 1968, עם תום תקופת המיתון. גידול ההשקעות השנה התרכז בעיקר בענף התעשייה ובבנייה למגורים. ההשקעות בתעשייה גדלו ב-1969 בכ-28 אחוזים, לאחר גידול של 83 אחוזים ב-1968. בבנייה למגורים הוחש השנה קצב גידול ההשקעות והוא הסתכם ב-40 אחוזים לעומת 8 אחוזים ב-1968.

ב-1969 נמשך הגידול המהיר יחסית בהשקעות במכונות, ציוד וכלי תחבורה, שהן מטבען בעלות מרכיב יבוא גבוה, ועל כן גדל יבוא נכסי ההשקעה בקצב מהיר יותר מן הגידול בסך ההשקעה.

ט. המחירים

על אף הגידול הרב בביקוש במשק, נמשכה היציבות היחסית ברמת המחירים גם ב-1969. מדד המחירים לצרכן עלה בממוצע שנתי ב-2.5 אחוזים בלבד, כבשנים הקודמות. היציבות במחירים נתאפשרה הודות לעלייה הרבה שחלה ביבוא וכן על ידי העדר התרחבות מוניטרית ניכרת, נוכח ירידת היתרות והמדיניות המרסנת שנקט בנק ישראל. העלייה הרבה שחלה בפריזון הייצור תרמה אף היא לריסון עלויות המחירים ומנעה עלייה בהוצאות הייצור.

אף כי בממוצע שנתי עלה מדד המחירים לצרכן בשיעור נמוך יחסית, היתה העלייה במשך השנה מהירה יותר ומדד המחירים לצרכן היה גבוה בדצמבר 1969 ב-3.9 אחוזים מן המדד בדצמבר 1968. עיקר העלייה במדד נבעה מהתייקרות בירקות ופירות ובמחירי הדירות — אלה תרמו כמחצית העלייה במדד המחירים לצרכן. כן חלו השנה עלויות מחירים ניכרות במחירי מוצרים בני

קיימא, בעקבות העלאות מס הקנייה עליהם, ובמחירי חלק מן השירותים, כגון שירותי בידור. מחיריהם של שירותים ציבוריים ומצרכי מזון בסיסיים נשארו יציבים.

מדד המחירים הסיטוניים של תפוקה תעשייתית עלה ב-1969 במוצע ב-2 אחוזים. אף כאן, העלייה במשך השנה היתה מהירה יותר והסתכמה ב-3.2 אחוזים. העלייה במדד זה גבעה בעיקר מהתייקרות בענפים "מתכת בסיסית" ו"מוצרי מתכת" שתרמו כשליש מן הגידול במדד. זאת בעיקר כתוצאה מעליית מחירי חומרי גלם בחוץ לארץ.

י. ההתפתחויות המוניטריות העיקריות בשנת 1969

ב-1969 נמשכה ואף החריפה המתיחות בשוק הכספים שהחלה להסתמן לקראת סוף שנת 1968. ההאטה הניכרת בהתרחבות המוניטרית, מצד אחד, וההתרחבות המהירה בפעילות הכלכלית במשק, מצד שני, התבטאו בעליית שיערי הריבית, בגידול יתרת תיווך השטרות, בגירעונות ניכרים בנזילות המוסדות הבנקאים ובעליית מהירות המחזור של אמצעי התשלום.

בעיקר מצאה ההאטה המוניטרית את הביטוי בגידול איטי של אמצעי התשלום, בשיעור של 2.5 אחוזים במשך השנה וביעור של 7 אחוזים במוצע שנתי — שהם שיעורי גידול נמוכים ביותר בהשוואה לשנים קודמות.

התפתחויות אלה גבעו בעיקר מהירידה הניכרת שחלה ביתרות מטבע החוץ — ירידה שספגה חלק גדול מהנזילות שהוזרמה למשק ממקורות אחרים. להאטה המוניטרית תרמה גם ההתנהגות של הציבור, שהעדיף החזקת פיקדונות צמודים (תכניות חיסכון, פז"ק ותמ"מ) על פני אמצעי תשלום ונכסים נזילים אחרים. כמו כן המשיך בנק ישראל לנקוט ב-1969 במדיניות מוניטרית מרסנת שהחלה עוד במאי 1968 ושתרמה אף היא להאטה בקצב ההתרחבות המוניטרית. הצעדים העיקריים שנקט בהם בנק ישראל היו שתי העלאות בשיעור הריבית על המילווה קצר המועד, וכן חידוש העלאת שיעורי הנזילות מאשתקד שתוקפן פג באמצע 1969.

בשנת 1969 חלה ההתרחבות של כ-970 מיליון לעומת 1,340 מיליון ל"י ב-1968 — באמצעי התשלום ובפיקדונות הפחות נזילים של הציבור במוסדות הבנקאיים. מקור ההתרחבות העיקרי היה העלייה בחוב הממשלה נטו למערכת הבנקאות, בסך 1,380 מיליון ל"י, שנבעה מגידול בהוצאות הממשלה, בעיקר לצרכי ביטחון וקליטת עלייה. גורם שני, שתרם להתרחבות המוניטארית היה הגידול באשראי לציבור ממערכת הבנקאות, ב-470 מיליון ל"י בקירוב. גידול זה מורכב מעלייה בסך 370 מיליון ל"י בנכיון משנה ובהלוואות שנתן בנק ישראל שיעקרו ניתן במסגרת הקרנות ליצוא, ומעלייה ב-100 מיליון ל"י, באשראי שנתנו המוסדות הבנקאיים. ההשפעה המרחיבה של שני גורמים אלה קווצה, במידה רבה, על ידי הירידה בנכסים נטו במטבע חוץ במערכת הבנקאות, בסך 1,100 מיליון ל"י.

הרכב העלייה בנכסים הכספיים שבידי הציבור בשנת 1969 מצביע, כי גם בשנה זו, בדומה לשנת 1968, ירד חלקם של אמצעי התשלום בסך כל ההתרחבות המוניטרית. אמצעי התשלום שעלו ב-80 מיליון ל"י היו רק 7 אחוזים מסך כל ההתרחבות המוניטרית בשנת 1969, לעומת 28 אחוזים בשנת 1968, שגם בה חלה ירידה בהשוואה לקודמתה בחלקם של אמצעי התשלום. יתר על כן, בנוסף על הירידה בחלקם של אמצעי התשלום בהתרחבות המוניטרית, חל בשנת 1969 שינוי בהרכב הגידול בנכסים הכספיים האחרים שבידי הציבור: במשקל הנכסים שנזילותם גבוהה יחסית — כגון פיקדונות לזמן קצוב במטבע ישראלי, שטרות בתיווך ומילווה קצרי מועד — חלה ירידה, ואילו במשקל הנכסים שנזילותם נמוכה יחסית — כפיקדונות בתכניות חיסכון וחשבונות פז"ק ותמ"מ — חלה עלייה. שינויים אלה בהרכב ההתרחבות המוניטרית היו, כנראה, גורם חשוב שסייע לשמירת היציבות במשק.

א. קווי ההתפתחות העיקריים

בשנת 1970 צפויה האטה במגמת הגידול המהיר בפעילות המשק שאפיין את השנים 1968 ו-1969. התוצר הלאומי הגולמי יגדל בשנה זו ב-9.5 אחוזים, לעומת גידול של 12.5 ו-14 אחוזים בשנים 1969 ו-1968 בהתאמה. יואט גידול ההשקעות והצריכה הפרטית, בעוד אשר תחול עלייה קלה ביצוא ובצריכה הציבורית. מן הראוי לציין, שרמת הפעילות הגבוהה יחסית ב-1970 תושפע מהגידול המהיר בפעילות במשך 1969; וכנראה גם בראשית 1970, ואילו במשך השנה צפויה האטה ניכרת במגמת ההתפתחות שתמצא ביטוייה הן בגידול התוצר הלאומי והן בגידול הצריכה הפרטית. ההאטה בפעילות במשך השנה קשורה בחלקה במגבלות היצע עובדים בתחומים ומקצועות שונים והן במדיניות הממשלה להקטנת עודף הביקוש וגיוס מוגבר של מילואות נטו מהציבור בשנת התקציב החדשה. השפעתה של מדיניות זו תורגש בעיקר במחצית השנייה של 1970.

ההאטה בגידול התוצר תתבטא בעלייה איטית יותר ביבוא הסחורות מאשר ב-1969, גידול של כ-10 אחוזים לעומת 19.5 אחוזים בהתאמה. לעומת זאת, יימשך הגידול המהיר ביבוא השירותים כתוצאה מהמשך הגידול בהוצאות הביטחון. בסך הכול, יגדל יבוא הסחורות והשירותים ב-14.5 אחוזים, שהם תוספת של 310 מיליון דולר. סך היצוא יעלה בכ-11 אחוזים, שהם תוספת של 135 מיליון דולר. כתוצאה מהתפתחויות אלה יגדל עודף היבוא ב-157 מיליון דולר ויגיע ל-1,100 מיליון דולר בקירוב, לעומת 930 מיליון דולר בשנת 1969. כתוצאה מהמאמצים לגיוס מוגבר של יבוא הון צפויה ירידה מתונה יותר ברזרבות מטבע החוץ בהשוואה ל-1969, על אף המשך גידולו של הגירעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים.

הצריכה הפרטית הכוללת תגדל ב-5-6 אחוזים בקירוב לעומת גידול של כ-12 אחוזים ב-1969. הצריכה הפרטית לנפש תגדל ב-5-6 אחוזים בערך, לעומת 8.5 אחוזים. רמת הצריכה הממוצעת בשנת 1970 מושפעת מהעלייה המהירה שחלה במשך 1969. במשך השנה תחול, כאמור, האטה בולטת יותר בקצב גידול הצריכה הפרטית, ובמיוחד במחצית השנייה של השנה, כתוצאה מהגידול האיטי יחסית בהכנסות הפנויות.

הצריכה הציבורית תגדל ב-15 אחוזים בערך — שיעור העולה על זה שנרשם ב-1969 — 12 אחוזים. החשה זאת נובעת במידה רבה מן הגידול הרב יחסית בהוצאות הביטחון. שיעור הגידול של ההשקעה הגולמית יהיה קטן במידה ניכרת, לאחר גידול מהיר במיוחד בשנים 1968 ו-1969 — 44 אחוזים ו-24 אחוזים בהתאמה — ולאור ההאטה הצפויה בפעילות הכלכלית ומדיניות תקציב הפיתוח. הגידול בסך ההשקעה הגולמית ב-1970 יגיע ל-10 אחוזים בקירוב.

בהשקעות למגורים ימשך הגידול המהיר, בעוד אשר בענפי המשק יהיה גידול איטי יותר בהשקעות כ-7 אחוזים. בענף החרושת צפוי גידול של כ-27 אחוזים. ההתפתחויות הללו ישתקפו בעלייה בחלקם של הצריכה הציבורית והיצוא בתוספת סך השימושים בעוד שחלקה של ההשקעה ירד. כן תחול ירידת מה במשקל הצריכה הפרטית. יצוא הסחורות יעלה ב-12.5 אחוזים, בהשוואה ל-14 אחוזים בשנת 1969 ו-15 אחוזים בשנת 1968. אומדן זה מתבסס על ההנחה, שכורשר התחרות של המוצר הישראלי לא יורע בהשוואה ל-1969, על אף העלייה הצפויה בהוצאות השכר לעובד מעבר לגידול הצפוי בפריון. יצוא השירותים יגדל ב-8.5 אחוזים — שיעור גבוה בהשוואה לגידול האיטי בסעיף זה ב-1969 — 1.5 אחוזים. סך יצוא הסחורות והשירותים ב-1970 נאמד ב-1,350 מיליון דולר.

סך יבוא הסחורות והשירותים יסתכם ב-2,450 מיליון דולר בערך — תוספת בשיעור של 14.5 אחוזים בהשוואה לגידול בשיעור 16 אחוזים ב-1969 ו-27 אחוזים בשנת 1968. ההאטה

הצפויה בגידול היבוא הינה בעיקר ביבוא הסחורות — שיעור גידולו יהיה דומה לגידול התוצר. ביבוא השירותים צפוי גידול של 21 אחוזים, לעומת 12 אחוזים בשנת 1969 ו-13 אחוזים בשנת 1968. ההחשה בסעיף זה מקורה בעיקר בגידול המהיר — 35 אחוזים ביבוא שירותי הממשלה. מספר המועסקים במשק יגדל ב-1970 ב-3.7 אחוזים, לעומת 4.4 אחוזים ב-1969, ולא יחול, כנראה, שינוי משמעותי במספרם של הבלתי מועסקים. העלייה הצפויה בתשלומי השכר לשכיר נאמדת ב-15 אחוזים על בסיס ההסדר הכולל שהושג בין המעסיקים, העובדים והממשלה וכתוצאה מהשינוי בהפרשות לביטוח לאומי וזחילת שכר. הגשמת ההסכם הכולל בין הממשלה, המעסיקים וההסתדרות בדבר מיסים, מחירים ושכר, ומימוש מדיניות פיסקלית ומוניטרית לרסון הביקוש, כפי שמתוכנן בתקציב המדינה, יסייעו לשמירה על יציבות יחסית במחירים בשנה הקרובה. עליית המחירים הצפויה ב-1970 לא תחרוג במידה ניכרת מזו של 1969, אם כי תהיה גדולה במקצת.

ב. התפוקה והפריזון

התוצר הלאומי יגדל, כאמור, ב-9.5 אחוזים, מספר המועסקים ב-3.7 אחוזים והתוצר הלאומי לעובד — ב-5.5 אחוזים, לעומת 7.5 אחוזים בשנת 1969 וכ-4.5 אחוזים בשנת 1968. השיעור הממוצע של עליית התוצר לעובד במחצית הראשונה של שנות השישים היה כ-5.5 אחוזים לשנה. ההאטה בקצב גידול התוצר תתבטא בעיקר בענפי התעשייה והשירותים, ואילו תפוקת ענפי הבנייה, התחבורה והחקלאות תגדל בשיעור דומה לזה שנמצא ב-1969. לאור הגידול הרב במיוחד בתפוקה התעשייתית בשנים 1968-1969, ב-30 אחוזים וב-17 אחוזים בהתאמה, יואט הגידול ב-1970 ויגיע ל-13 אחוזים בערך — שיעור שעדיין הינו גבוה יחסית. שיעור זה אפיין את שנות הצמיחה המהירה של המשק לפני תקופת המיתון. קצב הגידול של התפוקה במשך השנה יהיה, כנראה, נמוך יותר מאשר העלייה ברמה השנתית הממוצעת של התפוקה. בענף הבנייה יימשך קצב הגידול המהיר בתפוקה, כתוצאה מהפעילות הגבוהה בבניה למגורים הקשורה בגידול בהיקף זרם העולים המגיעים ארצה. הגידול בתפוקה יהיה קטן אך במעט, מהשיעור הגבוה שהושג בשנת 1969 — 25 אחוזים.

גם בענף התחבורה צפוי גידול בקצב דומה ל-1969 — כ-9 אחוזים בערך, גידול מהיר יחסית צפוי בספנות ובהובלה אווירית, כתוצאה מגידול בצי האניות והמטוסים בשנת 1970. לאחר הירידה במספר התיירים בשנת 1969 מצביעות התחזיות לגבי 1970 על חידוש מגמת הגידול. בתפוקת התחבורה הפנים ארצית צפויה עלייה אטית יותר מאשר בתחבורה הבינלאומית. תפוקת ענף החקלאות תגדל בשיעור של כ-4 אחוזים, בדומה לשיעור הגידול ב-1969. בענפי השירותים יהיה הגידול איטי יותר מאשר הגידול בפעילות הכללית במשק. התפתחות זו גובעת מהתכנית להגדיל את מספר העובדים בסקטור הציבורי בהיקף מוגבל ביותר וכן היא קשורה בהאטת הגידול בפעילות הכוללת של המשק.

ג. מאזן התשלומים

1. יבוא

ההאטה בגידול בפעילות הכלכלית ובהכנסות בשנת 1970 תתבטא בשיעור גידול נמוך יותר ביבוא הסחורות בהשוואה ל-1969 — כ-10 אחוזים בהשוואה ל-19.5 אחוזים. ביבוא חומרי הגלם תחול ירידה בקצב הגידול: מ-15 אחוזים ב-1969 ל-12 אחוזים ב-1970, בעיקר כתוצאה מההאטה הצפויה בגידול התפוקה התעשייתית. יבוא הדלק ממקורות שמעבר לים ישאר על אותה הרמה כמו ב-1969, ואילו ביבוא יהלומי גלם תחול ירידה של כ-15 מיליון דולר. הירידה ביבוא היהלומים היא לאחר העלייה התלולה ביבוא יהלומי גלם ב-1969 שהתבטאה בצבירה ניכרת של מלאי ועל רקע ההאטה הצפויה בגידול יצוא היהלומים.

בולטת במיוחד הירידה הגדולה בקצב גידול יבוא ההשקעה. בשנת 1969 עלה יבוא זה בשיעור רב במיוחד: קרוב ל-50 אחוזים. בשנת 1970 נאמדת העלייה בסעיף זה בשיעור של כ-6 אחוזים בלבד, עקב ההאטה הניכרת הצפויה בגידול ההשקעות בענפי המשק, לאחר שבשנתיים האחרונות נרשם בהן גידול רב. לעומת זאת, צפויה הכפלה ביבוא אניות ומטוסים לאחר הירידה הניכרת שחלה בגידול היבוא הזה ב-1969. בסך הכול, יסתכם היבוא בסעיף זה ב-70 מיליון דולר.

ביבוא נכסי צריכה צפוי גידול של 15 מיליון דולר, לאחר גידול רב — 30 מיליון דולר — ב-1969. סך היבוא בסעיף הזה יגיע ב-1970 ל-155 מיליון דולר בערך. ההאטה הניכרת בגידול היבוא תגרם בשל ההאטה שתחול בגידול ההכנסות והצריכה הפרטית, ומהקדמת רכישות של נכסים בני קיימא ב-1969 (שהתבטאה בשיעור גידול גבוה במיוחד ביבוא נכסים אלה, בשנה הזו) וכן בעקבות העלאת שיעור מיסים עקיפים על מספר מוצרי יבוא לצריכה בפברואר 1970.

ביבוא השירותים תחול עלייה ניכרת: בסך 190 מיליון דולר שהם שיעור גידול של כ-21 אחוזים. מתוך תוספת זו, מגיע חלקו של יבוא שירותי ממשלה, שעיקרם הוצאות ביטחון במטבע חוץ, ל-145 מיליון דולר. יבוא השירותים האחרים, להוציא יבוא שירותי ממשלה, יגדל בכ-45 מיליון דולר שהם 9 אחוזים בערך, שיעור זה דומה לשיעור הגידול של יבוא הסחורות ושל התוצר הלאומי. בין סעיפי יבוא השירותים האחרים בולטת החשה בקצב הגידול של שירותי ההון, הקשורים בעיקר בריבית שמשלמים עבור החוב החיצוני. חוב זה עלה באופן ניכר בתקופה האחרונה, ובמשך 1970 הוא ימשיך לגדול במהירות. סך ההוצאות בסעיף יבוא זה יסתכם ב-1970 ב-165 מיליון דולר בערך.

היבוא הכולל של סחורות ושירותים יסתכם ב-1970 ב-2,450 מיליון דולר בקירוב, לעומת 2,145 מיליון דולר ב-1969. יבוא סחורות יגיע לפי האומדן לכ-1,350 מיליון דולר ויבוא השירותים לכ-1,110 מיליון דולר.

2. היצוא

בשנת 1970 יסתכם יצוא הסחורות והשירותים ב-1,350 מיליון דולר: 765 מיליון דולר יצוא סחורות ו-585 מיליון דולר יצוא שירותים. זוהי תוספת של 135 מיליון דולר בסך היצוא, שהם 11 אחוזים, לעומת גידול של 8 אחוזים ב-1969. ביצוא הסחורות תחול האטה קלה בקצב הגידול: מ-14 אחוזים ב-1969 ל-12.5 אחוזים השנה, ואילו ביצוא השירותים צפויה החשה ניכרת — יותר מ-9 אחוזים — לאחר שב-1969 לא חל כמעט גידול בסעיף זה.

בסך יצוא הסחורות צפוי גידול של 85 מיליון דולר, מזה כ-15 מיליון דולר מוצרים החקלאיים, כ-15 מיליון דולר יהלומים וכ-55 מיליון דולר מוצרים תעשייתיים אחרים.

היצוא החקלאי יגדל ב-12.5 אחוזים ויסתכם ב-135 מיליון דולר, ומזה פרי הדר — 100 מיליון דולר. הגידול ביצוא פרי הדר נאמד ב-7 מיליון דולר, בעיקר בגלל העלייה בכמויות. ביצוא החקלאי האחר צפויה עלייה מהירה, בכ-30 אחוזים, שהם תוספת של 8 מיליון דולר. יצוא המוצרים הללו יסתכם ב-1970 ב-35 מיליון דולר בקירוב.

ביצוא היהלומים צפויה האטה, וקצב הגידול יגיע ל-7 אחוזים בלבד, לעומת למעלה מ-10 אחוזים ב-1969. האטה זו נובעת מהקשיים שנתגלו כבר בסוף 1969 ובתחילת 1970 בשווקים הבינלאומיים, קשיים שיימשכו, כנראה, גם במשך השנה. ענף רגיש זה מושפע מאוד מזעזעים ותנודות בשוקי המטבע הבינלאומיים ובפעילות הכלכלית בארצות התעשייתיות הגדולות.

ביצוא המוצרים התעשייתיים האחרים יחול גידול בשיעור של כ-55 מיליון דולר, או כ-16 אחוזים, בדומה לקצב הגידול ב-1969. סך היצוא של מוצרים אלה יסתכם ב-400 מיליון דולר בקירוב. עלייה זו בהיקף היצוא ב-1970 מושפעת בחלקה מהתפתחות היצוא במשך 1969. כמו כן, מתבססת תחזית זו על ההנחה, כי ישמר כושר התחרות של המוצר הישראלי בשוקי חוץ, על אף הגידול בהוצאות השכר הצפויות ליחידת תפוקה.

סך יצוא השירותים יסתכם ב־585 מיליון דולר, שהם תוספת של 50 מיליון דולר — כ־9 אחוזים. ב־1969 לא עלה כמעט יצוא זה, כתוצאה מהירידה שחלה בהכנסות מתיירות ומשירותי הון. בשנת 1970 צפויה התחדשות העלייה בהכנסות משירותי תיירות וכן צפויה החשה בגידול ההכנסות במטבע חוץ משירותי הספנות והתעופה הבינלאומיים. עלייה זו מתבססת על התחזית לגידול במספר התיירים ובצי האניות והמטוסים. התקבולים משירותי תיירות נאמדים ב־95 מיליון דולר, לעומת 85 מיליון דולר ב־1969 וסכום דומה של 96 מיליון דולר בשנת 1968.

3. הגירעון בחשבון שוטר

כתוצאה מההתפתחויות הצפויות בסך היבוא והיצוא תחול עלייה בעודף היבוא ב־175 מיליון דולר. עודף היבוא בשנת 1970 נאמד ב־1,100 מיליון דולר בערך, בהשוואה ל־930 מיליון דולר ב־1969.

עיקר הגידול בעודף היבוא ינבע מחשבון השירותים, בעוד אשר בגירעון המסחרי תחול עלייה קלה יחסית. הגירעון המסחרי לשנת 1970 נאמד ב־580 מיליון דולר, לעומת 545 מיליון דולר אשתקד, כלומר גידול של 35 מיליון דולר בלבד, בהשוואה לגידול של קרוב ל־130 מיליון דולר ב־1969. הגירעון בחשבון השירותים יגיע ל־525 מיליון דולר, גידול של 140 מיליון דולר לעומת 1969. עיקר הגידול בגירעון זה נובע מהעלייה המהירה ביבוא שירותי הממשלה.

4. יבוא ההון

ביבוא ההון צפויה עלייה ניכרת מאוד לעומת 1969. התקבולים יגיעו ל־1,000 מיליון דולר בערך לעומת 715 מיליון דולר ב־1969. על רקע הירידה התלולה שחלה ביתרות מטבע החוץ ב־1969 ורמתן הנמוכה יחסית בסוף השנה וכן כתוצאה מגידול צפוי נוסף בגרעון בחשבון השוטר במאזן התשלומים, ייעשו מאמצים מיוחדים לגיוס מוגבר של מקורות מטבע חוץ, כדי למנוע את המשך הירידה המהירה בסכום היתרות. חלק מתוספת יבוא ההון מקורו בעלייה ניכרת בתקבולי מילווה נטו מחוץ לארץ — דבר שיתבטא בעלייה נוספת בחוב החיצוני של המדינה.

בסך התקבולים החד־צדדיים צפוי גידול של 120 מיליון דולר, והם יגיעו ל־595 מיליון דולר ב־1970 (475 מיליון דולר ב־1969). עיקר הגידול נובע מתוספת של כ־75 מיליון דולר בסעיף העברות מוסדות ומענקים, כן תבוא תוספת של 30 מיליון דולר מתקבולים של פיצויים אישיים מגרמניה, הקשורה בביצוע חוק חדש בגרמניה בסוף 1969.

בתקבולים מהלוואות לזמן ארוך ובינוני צפוי גידול ניכר, כ־130 מיליון דולר, וסך התקבולים מהלוואות יסתכמו ב־690 מיליון דולר. עיקר הגידול נובע מעלייה בתקבולים ממכירת איגרות מילווה הפיתוח (בונדס): מ־185 מיליון דולר בשנת 1969 ל־220 מיליון דולר ב־1970 — תוספת ברוטו של 35 מיליון דולר. בסעיף הלוואות אחרות תחול עלייה גבוהה עוד יותר — בסך 80 מיליון דולר — והן נאמדות ב־260 מיליון דולר.

בפירעון הלוואות לזמן ארוך ובינוני תחול ירידה של 35 מיליון דולר, וזאת בגלל הפירעון הגבוה במיוחד של איגרות מילווה הפיתוח בשנת 1969. פירעון החובות לזמן ארוך ובינוני יסתכם בשנת 1970 ב־285 מיליון דולר, לעומת 320 מיליון דולר ב־1969. הירידה הניכרת בפירעון מילווה הפיתוח, ביחד עם העלייה במכירת איגרות החוב של מילווה זה, יתבטאו בעלייה ניכרת בסך התקבולים נטו ממקור זה ל־140 מיליון דולר בהשוואה ל־65 מיליון דולר בלבד בשנת 1969.

הירידה בהיקף הפירעונות והעלייה בתקבולי המילווה יתבטאו בעלייה מהירה בחוב החיצוני לזמן ארוך ובינוני של המדינה בסך 350 מיליון דולר, לעומת גידול של 200 מיליון דולר בשנת 1969. סך מצבת החובות במטבע חוץ בסוף שנת 1970 עשוי להגיע ל־2,500 מיליון דולר בקירוב.

5. הסחר עם שטחי הממשל הצבאי

בשנת 1970 ימשך הגידול בעודף היצוא בסחר עם שטחי הממשל הצבאי. עודף היצוא יסתכם, לפי האומדן, ב-25 מיליון דולר, בהשוואה לכ-20 מיליון דולר בשנת 1969. יצוא הסחורות והשירותים לשטחי הממשל הצבאי יסתכם ב-95 מיליון דולר, תוספת של 15 מיליון דולר. עיקרו של היצוא מורכב מיצוא סחורות בסכום של 75 מיליון דולר, ויצוא שירותים בסכום של 20 מיליון דולר. עיקרו של יצוא סחורות הוא יצוא תעשייתי. יבוא הסחורות והשירותים משטחי הממשל הצבאי לישראל יסתכם בכ-70 מיליון דולר. עיקרו של יבוא זה הינו יבוא דלק מסיני ותשלום לעובדים מן השטחים בישראל. האומדן מניח המשך קיום תנאי המסחר התקינים בין ישראל ושטחי הממשל הצבאי, תוך גידול התלות של השטחים תחת ממשל צבאי בתוצר הישראלי וגידול מה במספר המועסקים בישראל.

ד. הצריכה הפרטית

בשנת 1970 יגדל סך הצריכה הפרטית במחירים קבועים ב-9 אחוזים בקירוב מעל לרמה הממוצעת בשנת 1969. בכל אחת מהשנים 1969 ו-1968 היה הגידול 12 אחוזים. רמת הצריכה הפרטית לנפש תהיה גבוהה יותר ב-5-6 אחוזים לעומת גידול של 8.5 אחוזים בשנת 1969. במשך שנת 1970 צפויה האטה ניכרת יותר בקצב הגידול של הצריכה הפרטית הכוללת והצריכה לנפש. הרמה הגבוהה יחסית ב-1970 מושפעת, כמובן, גם מהגידול המהיר בצריכה הפרטית במשך 1969 וראשית 1970.

הפעלת המדיניות הממשלתית החדשה החל מאפריל 1970 תתבטא בהאטת קצב הגידול בהכנסה הפרטית הריאלית הפנויה, במיוחד במחצית השנייה של שנת 1970. הנסיון בארץ ובארצות אחרות מלמד, שקיים פיגור זמן מסויים בהסתגלות הרגלי הצריכה של הציבור ובהסתגלותו לשינויים בקצב הגידול של ההכנסה הפנויה. בתקופת המעבר הזאת צפויה ירידה בשיעור החיסכון מתוך ההכנסה. תחזית ההכנסות והצריכה הפרטית לשנת 1970 משמעותה ירידה בשיעור החיסכון הפרטי בהמשך למגמה שהסתמנה ב-1969.

ה. הצריכה הציבורית

הצריכה הציבורית תעלה בשנת 1970 בכ-15 אחוזים, קצב מהיר במקצת בהשוואה ל-12 אחוזים שגרשמו ב-1969. גידול זה, משקף את הגידול המהיר בהוצאות הביטחון, על אף הרמה הגבוהה של ההוצאה הבטחונית בשנת 1969. חלק ניכר מההוצאה הבטחונית יהיה במטבע חוץ, וחלקה של ההוצאה הבטחונית במטבע חוץ ימשיך ויעלה. הגידול בהוצאה הציבורית האזרחית יהיה מתון ביותר, וזאת על רקע המדיניות הגנקטת בתקציב הממשלתי ובתקציבי הרשויות המקומיות בשנת התקציב הקרובה. הגידול המהיר בצריכה הציבורית במטבע חוץ והגידול האיטי יחסית בצריכה הציבורית המקומית, יחסית לשנת 1969, ישפיעו, בין שאר הגורמים, להאטה בגידול בפעילות הכלכלית המקומית בשנת 1970.

ו. ההשקעה הגולמית

ההשקעה הגולמית תגדל בשנת 1970 בכ-9.5 אחוזים, בהשוואה ל-24 אחוזים בשנת 1969 ו-44 אחוזים בשנת 1968. בסך ההשקעה בנכסים קבועים צפוי גידול של כ-11 אחוזים. ההשקעה במגורים תגדל גם בשנה הקרובה בקצב מהיר — כ-25 אחוזים — אולם איטי בהשוואה לשנת 1969 — 40 אחוזים. המשך הגידול המהיר בבנייה למגורים נובע מהגידול המהיר בהתחלותו בנייה של דירות בשנת 1969, אשר בנייתן תסתיים השנה. על רקע הציפיות להמשך הגידול במספר העולים בשנת 1971 ימשך הגידול בהתחלות בנייה גם בשנת 1970.

ההשקעה בענפי המשק תגדל ב-7 אחוזים בלבד, בהשוואה ל-19 אחוזים בשנת 1969. הגורם העיקרי בהאטה זו הוא קיצוצים בתקציב הפיתוח, והדבר יתבטא בעיקר בהשקעות בתחבורה היבשתית, בירידה בהשקעות במכרות ומחצבים ובחשמל. במקביל לצמצום תקציב הפיתוח שלא לבנייה למגורים, צפויה בשנת 1970 התייקרות האשראי לציבור. שני גורמים אלה יבואו לידי ביטוי בעיקר בענפי השירותים והמסחר.

בשנה הקרובה יימשך תהליך הגידול בהשקעות בחרושת, הגידול יגיע לכ-27 אחוזים, בדומה לגידול בשנת 1969. גידול מהיר זה מוסבר בהמשך הגידול בביקוש לתפוקה התעשייתית הן בשוק המקומי — לצריכה פרטית וציבורית — והן בשוקי חוץ.

באניות ומטוסים צפוי גידול מהיר לאחר הירידה בשנת 1969, כך שההשקעה בסעיף זה תסתכם ב-230 מיליון ל"י (מחירי 1968), בהשוואה ל-90 מיליון ל"י בשנת 1969 ו-190 מיליון ל"י בשנת 1968. הגידול יהיה בהשקעות באניות — שכן מתוכננת רכישתן של כמה אניות במשך שנת 1970, וסך ההשקעה באניות הצפוי לשנה הקרובה מסתכם ב-195 מיליון ל"י בהשוואה ל-40 מיליון ל"י בשנת 1969 ו-185 מיליון ל"י בשנת 1968. לעומת זאת, תקטן ההשקעה במטוסים ותסתכם ב-35 מיליון ל"י בהשוואה ל-55 מיליון ל"י בשנת 1969.

ההשקעה בענף התחבורה והתקשורת ללא אניות ומטוסים תקטן ב-9 אחוזים בערך, ותסתכם ב-685 מיליון ל"י בהשוואה ל-755 מיליון ל"י בשנת 1969. הירידה נובעת מירידה בהשקעה בשדות תעופה, אחסנה ושונות בכ-50 מיליון ל"י, וירידה קלה יותר בהשקעה ברכבת. לעומת זאת, צפויה עלייה קלה בהשקעות בנמלים ובמפעלי דואר.

ז. האוכלוסייה והתעסוקה

האוכלוסייה הממוצעת תגדל ב-1970 ב-3 אחוזים, לעומת גידול של 2.6 אחוזים ב-1969. מקור ההפרש הוא בגידול הרב הצפוי בעלייה. במשך השנה תגדל האוכלוסייה ב-85 אלף נפש, מהם 60 אלף מן העלייה ברוטו והיתרה — מריבוי טבעי. האוכלוסייה בגיל העבודה תגדל ב-2.8 אחוזים בממוצע וכוח העבודה האזרחי עולה אפוא על שיעור הגידול באוכלוסייה בגיל העבודה, בגלל מגמת העלייה בשיעורי ההשתתפות שנסתמנה במשך שנת 1969. מגמה זו תתחזק, כפי הנראה במשך שנת 1970.

על פי האומדן, יגדל מספר המועסקים בממוצע ב-3.7 אחוזים או ב-35,000 איש ומספר המועסקים יסתכם ב-986,000 איש. ההאטה בפעילות הכלכלית במחצית השנייה של 1970 תתבטא כנראה בעלייה קלה במספר הבלתי מועסקים לקראת סוף השנה. אולם, בממוצע שנתי לא יחול שינוי משמעותי במספר הבלתי מועסקים, ושיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי יעמוד על הרמה של שנת 1969.

ח. ההכנסות והשכר

ההכנסה הלאומית במחירים שוטפים תגדל בקצב של 15 אחוזים, בדומה לגידול בשנת 1969. המיסים הישירים יגדלו בקצב מהיר בגלל התוספת הצפויה בהיטל הביטחון על מס התכנסה והעמקת הגבייה והרחבתה ובגלל הגידול ברווחים בשנים 1968 ו-1969. כמו כן תחול עלייה בתשלומים לביטוח הלאומי כתוצאה מהעלאת התקרה השיעורים, הפרשות ביטוח אבטלה והעלאת התקרה בקרן השוואה. סך הגידול במיסים והיטלים הישירים הוא כ-36 אחוזים. הגידול הצפוי בהכנסה הפנויה יהיה על כן נמוך מהגידול הצפוי בהכנסה הלאומית ויסתכם ב-12 אחוזים, בהשוואה ל-13.5 אחוזים בשנת 1969.

תעריפי השכר לשכיר יועלו במסגרת ההסכמים הקיימים ב-7 אחוזים, במזומנים ובאיגרות חוב, בהשוואה לשנת 1969. נוסף על כך, צפויה זחילת שכר, שפירושה העלאה נוספת בשכר לשכיר

בשיעור של 2-3 אחוזים. אם יקוימו ההסכמים יגדלו תקבולי השכר לשכיר בשיעור של כ-10 אחוזים (עלייה זו כוללת את הפרשות המעבידים לביטוח הלאומי והגידול במספר השכירים), דהיינו יעלה משקל תשלומי השכר בהכנסה הלאומית לאחר הירידה שחלה בשנים 1968-1969.

ט. המחרים

אם תופעל במלואה ולפי המתוכנן התכנית הממשלתית לריסון הגידול בביקוש ותמשך ההתרחבות המוניטרית המתונה, עשויה עליית המחירים הצפויה בשנת 1970 שלא לחרוג במידה רבה מזו של שנת 1969, אם כי היא תהיה, כנראה, גדולה במקצת. מצד אחד, צפויה אמנם עלייה בהוצאות הייצור ליחידת תפוקה, כתוצאה מעליית הוצאות השכר מעבר לגידול הצפוי בפריזון לעובד, מצד שני, קיים הסכם בין המעבידים, העובדים והממשלה שלפיו ימנעו המעבידים מהעלאת מחירים. כמו כן תגרום ההאטה בגידול הביקוש לכך שלחצים לעליית מחירים מצד הוצאות הייצור יתממשו רק באופן חלקי. במסגרת ההסדר הכולל הסכימה הממשלה לא לעלות יותר מיסי עקיפין במשך השנה.

מימוש הנחות אלו יגביל את הלחץ על המקורות ויבוא לידי ביטוי בגידול הצריכה הפרטית, ביבוא ובמחירים.

פרק ג': המדיניות הכלכלית של האוצר לשנת 1970 *

הממשלה רואה בבעיות הגירעון הגדול במאזן התשלומים, תוך דלדול יתרות מטבע חוץ וגידול מהיר בחוב הלאומי, את הבעיה המרכזית של המשק הישראלי. חתירה לפתרון בעיה זו תהיה מוקד המדיניות הכלכלית בשנת 1970 ובשנים שלאחריה, וכל אמצעי המדיניות יהיו מכוונים לפתרון בעיה זו. בהכרה שלא ניתן לפתור את בעיית מאזן התשלומים בשנה אחת, בעיקר בגלל גמישות קטנה של היצוא בטווח הקצר, תהיה המדיניות בשנת 1970 מכוונת לחולל את התהליכים המתאימים שיביטחו פתרון הבעיה בטווח הארוך.

המדיניות הכלכלית הכוללת בשנת 1970 תהיה, איפוא, מכוונת להשגת המטרות העיקריות הבאות:

(א) גידול מהיר יחסית של התוצר, לשם יצירת מקורות נוספים המיועדים לסיפוק צרכי הביטחון, היצוא והתעשקות, תוך עלייה מתונה ככל האפשר ברמת הצריכה. במצב הקיים של תעסוקה מלאה, יקבעו גבולות הצמיחה הכלכלית על ידי הגידול בכוח האדם, על ידי פריזון הייצור, ועל ידי מלאי התון שיעמוד לרשות המשק. בתנאים הקיימים של מחסור במטבע חוץ, תקבע רמת הפעילות בהתחשב במגבלה של מציאות מטבע חוץ.

(ב) המשך תהליך הגדלת התחרות של התוצר הישראלי בשוקי היצוא ובשוק המקומי. דבר זה יעשה ע"י הבטחת תנאים להמשך הגידול המהיר בפריזון הייצור, וריסון הגידול הצפוי בשנת 1970 בהוצאות הייצור ליחידת תוצרת, כך שיעלו במידה פחותה מאשר בארצות המתחרות. כל זאת תוך הבטחת רווחיותו של היצוא.

(ג) צימצום ניכר של היקף הגידול של הצריכה הפרטית. צימצום זה אינו מטרה בפני עצמה, אלא מטרה ביניים, המכוונת לשחרר סחורות וגורמי ייצור לצורך הגדלת היצוא מצד אחד, ולחסכון ביבוא של מוצרים, חומרי גלם ושירותים המיועדים לצריכה, מצד שני.

(ד) שמירה על יציבות משקית יחסית, שתבטא ביציבות יחסית של יחסי העבודה, של המחירים ושל המטבע. זאת בכדי לרסן את העלייה בהוצאות הייצור; לצמצם את הכדאיות היחסית

* פרק זה הוגש ע"י משרד האוצר

של קניית סחורות מיובאות בהשוואה לקניית מוצרים מקומיים ; למנוע גידול מוגזם של הצריכה בעקבות גידול בשכר מעבר למוסכם וכדי להבטיח שתוספת השכר אמנם תהיה תוספת ריאלית. (ה) שמירה על הרמה הקיימת של השירותים הסוציאליים, תוך שיפור מצבן היחסי של שכבות האוכלוסייה בעלות הכנסה נמוכה יחסית, ושל משפחות מרובות ילדים.

א. המדיניות המכוונת לקביעת היקף אופטימלי של הפעילות במשק

1. המדיניות הפיסקלית

(א) המימון הגרעוני של הממשלה, במסגרת התקציב ופעולות שמחוץ לתקציב, יהיה קטן במידה ניכרת מאשר בשנה הקודמת. כלומר, יקטן חלקו של מימון הוצאות הממשלה באמצעות אשראי מבנק ישראל והמרת מטבע חוץ.

מידת ההרחבה המוניטרית הנובעת מפעילות הממשלה נקבעה בהתחשב בספיגה הצפויה של אמצעי תשלום, באמצעות מערכת מאזן התשלומים, במטרה שהגידול הכולל באמצעי התשלום לא יחרוג במידה ניכרת משיעור הגידול הצפוי במקורות המשק, במשך השנה.

(ב) הגידול בצריכה הממשלתית, במסגרת התקציב הרגיל, הוגבל למתחייב מגידול בהוצאות הביטחון, מצרכי קליטת העלייה, מגידול האוכלוסייה ומהעלייה הצפויה בשכר ובמחירים. תקציב החינוך גדל במידת מה מעבר לגידול האוכלוסייה. הגידול בהוצאות יתר המשרדים לא ידביק את העלייה הצפויה בשכר ובמחירים, ועל המשרדים יהיה לספוג חלק מההתיקרויות. כ-80 אחוזים מסך הגידול בצריכה הממשלתית במסגרת התקציב הרגיל נובעים מהגידול בהוצאות הביטחון, בשירותים הסוציאליים ובעלייה (למעט שיכון). כן חל גידול בתשלומי ההעברה של הממשלה עם העלאת קיצבות הסעד.

(ג) ההשקעות במסגרת תקציב הפיתוח ישארו ברמה דומה לזו של שנת 1969. תקציב השיכון יגדל בעקבות הציפיות לעלייה מוגברת. יתר תכניות הפיתוח במסגרת התקציב יעמדו בהיקפן הכספי של השנה הקודמת, כלומר באופן ריאלי תחול בהן הקטנה. עיקר הפעילות שתמומן על ידי תקציב הפיתוח תהיה השלמת תוכניות השקעה הנמצאות כבר בתהליך ביצוע. לעומת זאת בתוכניות השקעה חדשות תחול ירידה.

תיבדק האפשרות לדחות ביצועם של פרויקטים, לפי סולם עדיפויות, בהתחשב במידת התהוותם של לחצים אינפלציוניים במשך השנה, ובהתחשב במידת ההתממשות של אומדן ההכנסות.

(ד) תוספת המיסים ותשלומי החובה (ברוטו) שתגבה ע"י הממשלה והמוסד לביטוח לאומי תסתכם בשנת הקלנדרית 1970 ב-1,280 מיליון ל"י. תוספת זו מורכבת מגידול טבעי של המיסים, בסך של 750 מיליון ל"י ומגידול בסך של 530 מיליון ל"י, כתוצאה מהעלאת שיעורי המיסים — הטל ביטחון על מס הכנסה, הגדלת ההפרשות לביטוח לאומי והעלאת המיסים העקיפים על מוצרי מותרות.

(ה) מילווה ביטחון יהיה מילווה חובה, ובמסגרתו יגבו מהציבור 160 מיליון ל"י יותר מאשר בשנה הקלנדרית 1969. כן יגבה מילווה חיסכון בקשר להסכם הכולל על השכר בשיעור של 8 אחוזים מסך תשלומי השכר, שיכניס לאוצר המדינה בשנה הקלנדרית סכום של 280 מיליון ל"י נטו.

(ו) ינקטו פעולות להגדלת הגבייה של המקדמות למס הכנסה שמשלמים העצמאיים והחברות, בהתאם לעלייה בהכנסות העצמאיים וברווחי החברות. תנקטנה פעולות נוספות ליעול הגבייה ולהבטחת תשלום מס אמת.

(ז) לשם קיום היציבות במשק, תמנע הממשלה מהטלת מיסים נוספים על אלה שנכללו בתקציב, כל עוד תשמר היציבות היחסית של השכר ושל המחירים.

2. המדיניות המוניטרית

המדיניות המוניטרית של בנק ישראל תהיה מכוונת למנוע הווצרות לחצים מצד הביקוש לעלייה במחירים ולשמירת הגידול בביקוש הכספי בגבולות הגידול הצפוי בפעילות המשקית.

(א) בנק ישראל ישתמש, בהתאם לצורך, באמצעים של שינוי שיעורי הנזילות החוקית של הבנקים, של ויסות האשראי המכוון, ושל פעולות בשוק הפתוח, לשם מניעת גידול באשראי ובאמצעי התשלום מעבר לשיעור הרצוי, לשם שמירת היציבות היחסית במשק. ירוסן האשראי למימון של הצריכה של היבוא ושל הפעילות המקומית. קרנות היצוא ימשיכו לספק את מלוא האשראי הנחוץ למימון היצוא.

(ב) באמצעות ההסדר, לפיו חייבים יבואנים, בעיקר יבואנים של מוצרי צריכה, להפקיד 50 אחוזים מערך יבואם פו"ב, למשך תקופה של חצי שנה, יספג מן המשק סכום של 150 עד 200 מיליון ל"י. היקפו ותנאיו של הסדר זה יבדקו מחדש במשך השנה, בהתאם להתפתחויות בתחום הכספי, ובתחום מאזן התשלומים.

(ג) המדיניות לגבי הריבית במשק והריבית שהממשלה או בנק ישראל משלמים או גובים תבדק במשך השנה, לאור ההתפתחויות בשערי הריבית בשוק הכספים הבינלאומיים, ולאור ההתפתחויות הכלכליות והמונטריות במשק הישראלי.

(ד) קבלת הלוואות בחו"ל תאושר בעיקר לאור שיקולים של הצורך בהגדלת יתרות מטבע החוץ של המדינה. יוקפד על סבירות תנאי ההלוואות מחו"ל, מבחינת אורך תקופת ההלוואה והריבית.

3. מדיניות ההשקעות

(א) בכדי להבטיח זרם השקעות לטווח ארוך, תימשך המדיניות של מתן עידוד להשקעות לפי ההסדרים הקיימים, הן למשקיעים מקומיים והן למשקיעי חוץ. ויסות הפעילות בטווח הקצר יעשה בעיקר ע"י צימצום ההשקעות שביזמה ממשלתית, לפי סולם עדיפויות. בנייתם של מוסדות חינוך ובריאות תמשך בהתאם לתכניות הפיתוח הרבשנתיות.

(ב) בכדי למנוע לחצים על גורמי ייצור שבמחסור, תינקט יתר הקפדה, לגבי מפעלים המבקשים מעמד של מפעל מאושר, באשר לעמידתם בקריטריונים הכלכליים, כגון: כושר יצוא במחיר סביר של דולר ערך מוסף, מימון עצמי מספיק, הבטחת קבלתו של ידע מתקדם ורצוף, וקיום קשרי שיווק.

תינתן עדיפות להשקעות באזורי פיתוח, אולם ידרש גם ממפעלים באיזורים אלה לעמוד בקריטריונים כלכליים. מפעלי תעשייה באזורי פיתוח יוכרו כמפעלים מאושרים, בתנאי ש-50 אחוזים לפחות מהייצור שלהם יהיו מיועדים ליצוא.

(ג) תוגבר הברירה של מפעלים הזכאים להלוואות מהבנק לפיתוח התעשייה, תוך מתן עדיפות לתעשיות המייצרות לצורכי מערכת הביטחון. האחוז המכסימאלי של ההלוואה מסך ההשקעה יופחת מ-66 אחוזים ל-45 אחוזים. כמו כן תקוצר תקופת ההלוואה הממוצעת בשנה וחצי.

(ד) ינתן עידוד להשקעות בענפים בעלי כדאיות משקית בטווח הארוך, כגון ענפי המתכת והכימיה, וענפים עתירי ידע ועבודה מקצועית, כגון תעשיות עתירות מדע וענפי האפנה והאלקטרוניקה.

(ה) הרחבה של מפעל קיים תוכר כמפעל מאושר, בתנאי שהיחידה הנוספת תייצא לפחות 75 אחוזים מכלל הייצור שלה.

(ו) יוענק מעמד של "מפעל מוכר" למפעלים שהם מחליפי יבוא בתנאים כלכליים ולמפעלים המייצרים עבור מערכת הביטחון.

מפעלים מוכרים לא יהיו זכאים לקבל מענק, לעומת זאת הם יהנו מתוספת הלוואה בהשוואה למפעלים מאושרים, כך שסך ההלוואה יגיע ל-45 עד 60 אחוזים מערך השקעה, בהתאם לאזור בו יוקם המפעל.

(ז) בהתאם לחוק עידוד התעשייה יהנו מפעלים מהכרת פחת על פטנטים לצורכי מס הכנסה, זאת על מנת לעודד השקעות בתעשיות עתירות ידע.

(ח) בהתאם לחוק עידוד התעשייה יתנו למפעלי תעשייה ותיירות הקלות במס הכנסה על רווחים שלא חולקו, במידה שיושקעו בפיתוחו וקידומו של המפעל. זאת כדי להגדיל את ההשקעות, להגדיל את החיסכון העסקי ולשפר את מבנה ההון של המפעלים. ימשך ההסדר לפיו יותר למפעלי תעשייה ותיירות ניכוי פחת מואץ על נכסיהם, תוך התרת ניכוי שיעורי פחת מוגדלים על ציוד מתוצרת הארץ.

(ט) יעשה להידוק ולמימוש של הקשרים שנוצרו בוועידה הכלכלית, בצורת קשרי השקעה, אספקת ידע, קשרי שיווק. ינתן עידוד לשיתוף פעולה של יצרנים מקומיים עם גורמי חוץ. גיוויס הון מחו"ל לרכישת מפעלים קיימים ולהקמת מפעלי תעשייה ותיירות נוספים, באמצעות חברות השקעה.

(א) תמשך המדיניות המכוונת להעביר השקעות מידי הסקטור הממשלתי לידי הסקטור הפרטי ובמיוחד לידי משקיעים מחו"ל.

(יא) לקראת הדיונים בשנת 1971 על חידוש החוק לעידוד השקעות הון, תיבדק מחדש מערכת ההקלות והתמריצים הניתנים למפעלים מאושרים ומוכרים, במגמה לצמצם את היקף ההקלות והמענקים.

4. מדיניות כוח האדם

(א) תמשכנה הפעולות להגדלת השתתפותן של נשים בכוח העבודה, ע"י השתתפות בהקמתם ובאחזקתם של מעונות לילדיהם של נשים עובדות. תעשינה פעולות להכשרה מקצועית של נשים. תבדקנה דרכים אחרות להמרצת השתתפות נשים בכוח העבודה.

(ב) יוגברו הפעולות של הכשרה מקצועית, כדי להתאים את היצע העובדים למקצועות המבוקשים, תוך תשומת לב מיוחדת לכוון המתוספים לכוח העבודה אל ענפים ומקצועות דרושים. יושם דגש על הכשרת טכנאים והנדסאים. יורחבו מסגרות לחינוך מקצועי, להכשרת חיילים משוחררים, וכן יושם דגש על הכשרת עובדים במקומות העבודה ועל הסבת מקצוע.

(ג) תעשינה פעולות להגדלת ניידותם של העובדים בין מפעלים ואזורים. תופעלנה לשכות מודיעין המספקות מידע על היצע עבודה בחלקי הארץ השונים.

תורחב פעולתו של המרכז להכוונה לערי פיתוח ולהתיישבות שהוקם אשתקד, אשר יסייע במציאת תעסוקה ויגיש עזרה בהשגת דיור.

נבדק הנושא של הנהגת ביטוח פנסיה כולל של כל המועסקים במשק, אשר יאפשר לעובדים העוברים ממקום עבודה אחד למשנהו לשמור על זכויותיהם הסוציאליות.

(ד) ההסכם הכולל בעניני שכר יתרום לצימצום המתיחות ביחסי העבודה.

לאחר קבלת התיקון לחוק יישוב סכסוכי עבודה, המחייב מתן הודעה מוקדמת על כל שביתה והשביתה, תורחבנה פעולות התיווך לצימצום מספר השביתות וסכסוכי העבודה. תיבדק האפשרות לתחיקה מקיפה של יחסי העבודה בצורת חוק האיגוד המקצועי, אשר במסגרתו יגובשו הנוהלים לישוב סכסוכי עבודה. תנקטנה פעולות הדרכה והסברה בתחום יחסי העבודה.

(ה) במידה שהאטת קצב הפעילות והגידול הצפוי בפריון הייצור לוו בפליטת עובדים אשר לא יקלטו תוך זמן סביר בעבודה טבעית אחרת, תיוזם הממשלה עבודות להעסקתם. מספר העובדים בעבודה יזומה יווסת בהתאם לתנודות בתעסוקה ובמספר המובטלים.

(ו) בשנת 1970 תתחיל הגבייה במסגרת התכנית לביטוח מפני אבטלה. יגובשו הכללים

והנהלים לפיהם ישולמו דמי אבטלה למובטלים, כך שתובטח הכנסה נאותה למובטלים אשר לא תוצע להם תעסוקה, במשך תקופת זמן ממושכת.

(ז) לשם סיפוק ביקוש לעובדים אשר לא יענה בהצע עובדים מהמשק הישראלי, תורחב ההעסקה המאורגנת של עובדים משטחי הממשל הצבאי. העובדים מהשטחים יקבלו שכר שווה לשכר העובדים הישראליים.

יימשכו הפעולות להכשרה מקצועית של עובדים מהשטחים במקצועות שבהם קיים מחסור. (ח) יימשכו הפעולות לעידוד שיבתם לישראל של ישראלים השוהים בחו"ל ולעלייתם לארץ של יהודים בעלי מקצועות נחוצים. תוגברנה הפעולות ההסברתיות למתן אינפורמציה בענייני תעסוקה לעולים ולחוזרים פוטנציאליים.

(ט) בסקטור הציבורי יוגבל הגידול במספר המועסקים לשיעור המתחייב מגידול השירותים. ייעשו מאמצים לאיזוש משרות חדשות ומשרות שנתפנו על ידי העברת עובדים בין היחידות באותו משרד ובין משרדי ממשלה שונים.

ב. מדיניות מאזן התשלומים

מדיניות מאזן התשלומים תהיה מכוונת לעצור את הירידה של יתרות מטבע החוץ, וזאת ע"י הבטחת גידול אופטימלי של היצוא, האטת קצב הגידול של היבוא, וגיוס יבוא הון בהיקף מספיק, לשם מניעת דלדול היתרות. בידיעה שלא ניתן לצמצם את הגרעון השוטף במאזן התשלומים בטווח הקצר, תשאף המדיניות לחולל את התהליכים הכלכליים, שיבטיחו צימצום הגרעון במאזן השוטף בטווח הארוך.

1. המדיניות להגדלת כושר התחרות והרווחיות של היצוא

(א) המדיניות תהיה מכוונת לשמור על היתרון שרכש היצוא הישראלי ב-3 השנים האחרונות, בהן גדל כושר התחרות של היצוא, בעקבות ירידה רצופה בהוצאות היצור ליחידת תוצרת, בעוד שבארצות היצוא העיקריות חלה בהן עלייה.

המדיניות גם לוקחת בחשבון את הגידול ברווחיותו של היצוא, הנובע ממעבר של מרבית ענפי היצוא לקבוצה הנהנית מהחזר מיסים עקיפים מירבי של 35 אגורות לדולר. המדיניות מבוססת על ההנחה שטרם מוצה כל היתרון הנובע מגידול הרווחיות כתוצאה מהפחתות של סוף 1967, ושל ייסוף המרק הגרמני בשנת 1969. וזאת, במידה רבה, בגלל קיומו של פיגור זמן בין העלייה ברווחיותו של היצוא לבין גידולו של היצוא למעשה, ובגלל תחרות הביקושים המקומיים. כן נלקח בחשבון השיפור ברווחיות היצוא עם חתימת הסכם העדפה עם השוק הארופי המשותף.

(ב) ימשך העידוד הישיר והעקיף של היצוא בשיטות המקובלות, כגון סיוע בירידים בינלאומיים, השתתפות בהוצאות של פיתוח מוצרים ושוקים, השתתפות בהוצאות פרסומת ומתן עידוד מיוחד לחברות יצוא.

(ג) תמשכנה הפעולות להגדלת כושר התחרות על ידי יעולם של המפעלים, על ידי שיפור תהליכי הייצור והשיווק, תוך יתר מיכון ואוטומציה, ע"י יישום שיטות שיווק ומינהל מתקדמות, וע"י מיוזג מפעלים.

(ד) ההאטה הגדולה הצפויה בגידול הצריכה הפרטית וההשקעות, תגרום לשחרור סחורות גורמי ייצור, אשר יופנו באופן הדרגתי ליצוא.

(ה) במסגרת המדיניות להגדלת הכדאיות של היצוא ושל ההשקעות בתעשיות יצוא בטווח הארוך, ובהתחשב בעלייה שחלה לאחרונה במיסים ובהוצאות הייצור, יוגדל החזר המיסים העקיפים ליצואנים, בסך של 10-15 אגורות לדולר יצוא. החזר זה נועד לפצות את היצואנים על אותו חלק של מיסים עקיפים המוטלים על תעשיות היצוא שלא בא על פיצוי במסגרת ההסדר הקודם, וזאת במטרה להעמיד את היצואן הישראלי במצב שווה עם מתחריו בחו"ל.

2. מדיניות היבוא

- (א) ההאטה הצפויה בקצב הגידול של התוצר, בעקבות ריסון הגידול של הצריכה הפרטית וההאטה בגידול בהשקעות, תביא בעקבותיה האטה ניכרת בקצב הגידול של היבוא.
- (ב) תמשך מדיניות החשיפה ההדרגתית של היבוא, במטרה לעודד תהליכים שיביאו לפיתוח ענפים ומפעלים שיש להם כושר עמידה בתחרות בינלאומית בטווח הארוך. מדיניות החשיפה מתוכננת להורדת ההגנה לדולר נחסף עד ל-5.5 ל"י בשנת 1975 בשיעורים שנתיים שווים.
- בתחילת שנת 1970 בוצע שלב נוסף של מדיניות החשיפה, עם הורדתם של שיעורי המכס ב-5 אחוזים בממוצע. כן תמשך הסרתן של הגבלות על הסחר, במסגרת ההסכמים הבינלאומיים.
- (ג) תמשך המדיניות של עידוד החלפת יבוא ביצור מקומי, ושל העמקת הייצור המקומי, וזאת בתנאים של מחיר סביר לדולר ערך מוחלף, וללא הגנת מכס מוגזמת. תנתן תשומת לב מיוחדת להחלפת יבוא בתחום הצריכה הבטחונית.
- (ד) העלאת המיסים העקיפים, בחודש פברואר, על שורה של מוצרים בלתי חיוניים מיבוא ומייצור מקומי, תגרום לצימצום היקף הצריכה והיקף היבוא של מוצרים אלה.
- (ה) ימשך ההסדר לפיו חייבים יבואנים, בעיקר של מוצרי צריכה, להפקיד 50 אחוז מערך יבואם פו"ב, למשך תקופה של חצי שנה. במשך השנה יהיה מעקב אחר הביצוע של הסדר ההפקדה, לאור ההתפתחויות בתחום מאזן התשלומים, בהתחשב במדיניות המונטרית, ובהתחשב בהתחייבויותינו הבינלאומיות.
- (ו) תבדקנה דרכים לצימצום היקף יבוא השירותים.

3. מדיניות יבוא ההון

- (א) יימשכו המאמצים להגביר את יבוא ההון ממקורות יהודיים, ממשלות ידידותיות, ממוסדות בינלאומיים ומשוק הכספים הבינלאומי, במטרה למנוע ירידה ביתירות מטבע החוץ.
- (ב) במסגרת החוקים לעידוד ההשקעות, ותוך מיצוי האפשרויות שנתעוררו בעקבות הועידות הכלכליות, יוגברו המאמצים להגדיל את ההשקעות הישירות והכספיות מחוץ לארץ.
- (ג) תיעשנה פעולות לעודד תושבי חו"ל להפקיד מכספיהם בבנקים ישראלים.
- (ד) תלוואות לזמן ארוך תאושרנה רק אם תעמודנה בתנאים סבירים של ריבית, ושמשכן לא יהיה פחות מ-10 שנים בתשלומים חצי שנתיים.

ג. מדיניות השכר והמחירים

1. מדיניות השכר

- (א) מדיניות השכר בשנת 1970 מכוונת לשמור על כך שעליית השכר לא תחרוג במידה ניכרת מהגידול הצפוי בתפוקה לעובד בשנת 1970. זאת בהכרה, שתוספת שכר שאינה חורגת מהגידול בפריז, מונעת פגיעה בכושר התחרות של המוצר הישראלי בשוק העולמי; אינה גורמת ללחצים על המחירים ושומרת על החלוקה הקיימת של ההכנסה הלאומית בין ההכנסות משכר לבין ההכנסות מהון.
- (ב) האטת קצב הגידול של הפעילות הכלכלית, אשר תלווה בהקלת לחץ הביקוש בשוק העבודה, תתרום לריסון הלחצים להעלאת שכר. באותו כיוון יפעל הצע מוגבר של כוח עבודה ערבי משטחי הממשל הצבאי.
- (ג) מדיניות השכר בשנת 1970 תהיה מבוססת על ההסכם הכולל שנחתם בין הממשלה, ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים. בהתאם להסכם זה תהיינה תוספות השכר כמפורט להלן.

(ד) תוספת יוקר של 4 אחוזים על שכר היסוד הקיים, תשולם במזומנים. תוספת זו שווה לתוספת של 3 אחוזים בקירוב על השכר הכולל. תוספת היוקר תהיה פטורה ממס הכנסה.

(ה) תוספת שכר, בשיעור של 4 אחוזים מהשכר הכולל, תשולם באגרות חוב ממשלתיות.

(ו) יוגדלו התשלומים לביטוח לאומי ולקרן ההשוואה למילואים, בעיקבות העלאת התקרה ל-1,500 ל"י, בקשר להנהגת ביטוח בפני אבטלה וכתוצאה מהעלאת השיעורים. סה"כ ההגדלה של התשלומים לא יעלה על 5.5 אחוזים מצד המעבידים ו-1.4 אחוזים מצד השכירים.

(ז) לשם העלאת רמת ההכנסה של קבוצות ההכנסה הנמוכות ביותר תעריף השכר

(ז) לשם העלאת רמת ההכנסה של קבוצות ההכנסה הנמוכות ביותר יעלה תעריף השכר המינימאלי בענפים בהם השכר ההתחלתי נמוך במיוחד. עובדים הפטורים ממס הכנסה יקבלו את מלוא תוספת השכר במזומנים.

2. מדיניות המחירים

(א) ההאטה הצפויה בקצב הגידול של סך הביקושים במשק, ההקטנה הצפויה במימון הגרעוני של הממשלה, מדיניות ההכנסות המאוזנת והמדיניות המוניטרית המרסנת, ימנעו היווצרותם של לחצים על המחירים מצד הביקוש, בדרך זו תמנע התבטאותה המלאה של עליית הוצאות הייצור ליחידת תוצרת בעליית המחירים.

(ב) הממשלה קיבלה על עצמה, במסגרת ההסכם הכולל של השכר, שלא להעלות מיסים עקיפים, כל עוד מקיימים היצרנים והשכירים את התחייבותם להימנע מהעלאת המחירים ומהעלאת השכר מעבר למוסכם. יציבות המיסים תתרום ליציבות המחירים.

(ג) הממשלה תמשיך במדיניות מתן סובסידיות למוצרים ולשירותים חיוניים, במתכונת הקיימת.

(ד) במסגרת מדיניות החשיפה, יחשפו מוצרים מיצור מקומי במידה נוספת לתחרות היבוא. דבר זה יתרום ליציבות המחירים.

(ה) במטרה לעודד את החיסכון הפרטי, תבדקנה תכניות חיסכון נוספות.

ד. המדיניות הסוציאלית

עקב מגבלותיו של התקציב בכללותו, וגידול חלקם של תקציב הביטחון ותקציב הבנייה לעולים בתקציב הכולל, לא תועלה בדרך כלל הרמה הקיימת של השירותים הסוציאליים, פרט לתוספות המתחייבות מגידול האוכלוסייה, מקליטת העלייה, ומהצורך בהרחבת מערכת החינוך הכללי והמקצועי, וכן משיפור מצבן של שכבות ההכנסה הנמוכות ביותר.

1. חינוך והכשרה מקצועית

(א) תחולתו של חוק חינוך חובה חניגם בכיתה ט' לא תורחב בשנת הלימודים תשל"א, ותבוצע בהיקף של אשתקד, כלומר – בערי הפיתוח ובירושלים.

(ב) תימשך הפעולה של הקמת גני ילדים לגילאי 3-4, בעיקר באזורי פיתוח ובמקומות בהם קיימים ריכוזים של אוכלוסייה טעונה טיפוח.

(ג) יימשך ביצועה של הרפורמה במבנה מערכת החינוך, ובשנת הלימודים תשל"א יוכפל מספרן של חטיבות הביניים.

(ד) תורחבנה אפשרויות קליטתם של סטודנטים נוספים מבני הארץ ומחו"ל, במוסדות להשכלה גבוהה.

(ה) יוגבר היקפה של ההכשרה המקצועית, ושל הכשרת הגדסאים וטכנאים בפרט, על מנת לענות על בעיית המחסור בעובדים מיומנים במקצועות מסוימים.

2. בריאות

(א) יימשך ביצועה של התכנית הרב-שנתית להרחבת אפשרויות האישפוז, בהתאם לצרכי האוכלוסייה ומדיניות פיזור האוכלוסייה.

(ב) באישפוז הכללי ישמר השיעור הקיים, של 3.3 מיטות לאלף תושבים. תסופקנה מלוא הדרישות לאישפוז חולי נפש. יינקטו פעולות להרחבת שירותי הרפואה המונעת, בתחום הפיקוח התברואתי, ותפתחנה מרפאות ליד בתי החולים.

3. סעד וביטוח לאומי

(א) לאחר ששיעורי קיצבאות הזקנה הועלו בשנת 1969, נדונות האפשרויות לשיפורים נוספים בנושא זה. קיצבתם של זקנים, שלא יכלו לבטח את עצמם בביטוח לאומי, תועלה לשיעור המקובל בביטוח הלאומי.

(ב) קיצבאות הסעד יועלו, והמיכסה לגפש תהיה 50 ל"י, במקום 35 ל"י עד כה.

(ג) תוגדל הקיצבה המשפחתית עבור ילדים במשפחות מרובות ילדים ומעוטות הכנסה.

(ג) תוגדל הקיצבה המשפחתית לילדים במשפחות מרובות ילדים ומעוטות הכנסה.

(ד) תקרת השכר לפיה מחושבים התשלומים לביטוח לאומי תועלה ל-1,500 ל"י. התגמולים למשרתים במילואים, לנפגעי תאונות עבודה ולילודות יועלו בהתאם לכך.

(ה) שיעור הגימלאות לאזרחים הנפגעים מפעולות איבה ישווה לשיעור הניתן לנפגעי צה"ל.

(ו) יוגדלו האמצעים המוקדשים לסידורם של ילדים אשר אינם יכולים להישאר בבתיהם, בגלל סיבות בריאותיות או חברתיות.

(ז) תופעל קרן ביטוח אבטלה, במטרה להבטיח הכנסה סבירה למובטלים שלא תוצע להם עבודה במשך תקופה ממושכת. קרן זו תהיה גם אמצעי אנטי מחזורי, הסופג כספים בעת קיום גאות ותעסוקה מלאה, ומזרים כספים בעת שפל בפעילות הכלכלית. כמו כן תוקם במסגרת הביטוח הלאומי, קרן שערור ונכות. תיבדק האפשרות להנהגת ביטוח פנסיה כולל.

4. עידוד הילודה

ינתן סיוע למשפחות מרובות ילדים לשם שיפור תנאי הדיור שלהן. תבדקנה אפשרויות להנהגת אמצעי עידוד נוספים לילודה, בעיקר לגבי משפחות מעוטות ילדים.

5. קליטת העלייה

(א) תוגבר הפעולה לקליטתם הכלכלית והחברתית של העולים, בהתחשב בגידול הצפוי במספר העולים, שמספרם נאמד בכ-60,000-50,000. חלק ניכר מהעולים יהנה מסידור ראשון במסגרת 12 מרכזי הקליטה, במעונות ובאולפנים עם פנימיות.

(ב) העולים ימשיכו ליהנות מהטבות בשטחים שונים. בתחום השיכון יוכפלו מספר פיתרונות הדיור לעולים והם יגיעו לכ-19,000. כן ימשיכו העולים לקבל הטבות והקלות בשטח הביטוח הרפואי, החינוך והמיסוי.

(ג) ינתן סיוע לקליטתם המקצועית של העולים, ע"י ארגון קורסים להתאמתם ולהסבתם המקצועית.

(ד) יעשו מאמצים מיוחדים לקליטתם בתעסוקה של עולים ותושבים חוזרים בעלי מקצועות חופשיים, שבחלקם בעלייה צפוי גידול ניכר.

(ה) ינתנו סיוע כלכלי ועזרה בשיכון לסטודנטים מבין העולים הלומדים באוניברסיטאות, בישיבות ובבתי ספר תיכוניים.

(ו) תינתנה קצבות זקנה לעולים חדשים, בהתאם לשיעורי הקצבות של הביטוח הלאומי, ובאמצעותו.

(ז) ההסדר, לפיו ניתנות חלק מההקלות המובטחות לעולים, גם לישראלים חוזרים, יסתיים בסוף שנת 1970.

לוח 2

המקורות והשימושים, 1967 עד 1969 ותחזית לשנת 1970

העלייה או הירידה (-)					תחזית 1970 במחירי 1969	1969		1968 במחירים שוטפים	1967 במחירים שוטפים	
מ-1968 ל-1969			מ-1967 ל-1968	במחירי 1968		במחירים שוטפים				
בערך	במחיר	בכמות								
ה מקורות										
12.6	15.0	3.0	11.6	28.9	8,360	7,425	7,205	6,455	4,970	(1) היבוא
17.5	24.4	2.0	21.9	36.5	3,530	3,005	2,945	2,415	1,555	(2) עודף היבוא (1-10)
9.2	16.4	3.6	12.3	13.8	17,985	16,470	15,895	14,150	12,095	(3) התוצר הלאומי הגולמי
10.5	17.6	3.4	13.7	16.8	21,515	19,475	18,840	16,565	13,650	(4) סך המקורות לרשות המשק (2+3)
10.3	16.0	3.4	12.1	18.1	26,345	23,895	23,100	20,605	17,065	(5) סך כל המקורות (1+3)
ה שימושים										
8.7	15.1	3.3	11.4	11.9	11,625	10,695	10,350	9,290	8,115	(6) הצריכה הפרטית
15.1	13.8	1.9	11.7	11.2	5,580	4,850	4,760	4,260	3,600	(7) הצריכה הציבורית
9.7	30.3	5.4	23.7	44.0	4,310	3,930	3,730	3,015	1,935	(8) ההשקעה הגולמית
10.5	17.6	3.4	13.7	16.8	21,515	19,475	18,840	16,565	13,650	(9) סך כל השימושים המקומיים (6+7+8)
9.3	9.4	3.8	5.4	25.9	4,830	4,420	4,260	4,040	3,215	(10) היצוא
10.3	16.0	3.4	12.1	18.1	26,345	23,895	23,100	20,605	17,065	(11) סך כל השימושים (9+10)

לוח 3

אומדני אוכלוסייה, כוח עבודה, תעסוקה ואבטלה, 1969 ו-1970
(ממוצעים שנתיים)

העלייה או הירידה (-)		1970 תחזית	1969	1968	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969				
3.0	2.6	2,964	2,878	2,806	האוכלוסייה
2.8	2.6	2,033	1,978	1,928	האוכלוסייה בגיל העבודה
3.5	2.6	1,030	995	970	השייכים לכוח העבודה
3.7	4.4	986	951	911	המועסקים
—	-25.4	44	44	59	הבלתי מועסקים
—	—	50.7	50.3	50.3	שיעור השייכים לכוח העבודה
—	—	4.3	4.4	6.1	שיעור הבלתי מועסקים

לוח 4

מאזן התשלומים, 1967 עד 1969 ותחזית לשנת 1970

העלייה או הירידה (-)			תחזית ל-1970	1969	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968					
(אחוזים)			(מיליוני דולרים)				
ה י ב ו א *							
9.8	19.6	42.2	1,345	1,225	1,024	720	יבוא סחורות
20.7	11.9	12.9	1,110	920	822	728	יבוא שירותים
14.4	16.2	27.5	2,455	2,145	1,846	1,448	סך כל יבוא הסחורות והשירותים
ה י צ ו א **							
12.5	13.9	15.2	765	680	597	518	יצוא סחורות
9.3	1.5	28.8	585	535	527	409	יצוא שירותים
11.1	8.1	21.2	1,350	1,215	1,124	927	סך כל יצוא הסחורות והשירותים
ה ג י ר ע ו ן							
6.4	27.6	111.4	580	545	427	202	הגירעון: בחשבון הסחורות
36.4	30.5	-7.5	525	385	295	319	הגירעון: בחשבון השירותים
18.8	28.8	38.7	1,105	930	722	521	סך כל הגירעון בחשבון שוטף ***
25.0	—	—	25	20	-4	-11	עודף יצוא בסחר עם שטחי הממשל הצבאי
18.7	25.3	36.5	1,080	910	726	532	סך הגירעון בחשבון השוטף כולל סחר עם שטחי הממשל הצבאי
25.3	8.4	-17.2	595	475	438	529	תקבולים חד-צדדיים
68.7	4.3	-24.1	405	240	230	303	תנועות הון (נטו) לזמן ארוך ובינוני
39.9	7.0	-19.7	1,000	715	668	832	סך כל יבוא ההון (נטו) ****
18.8	241.9	-47.8	1,105	930	272	521	גירעון שוטף **
—	—	—	105	215	54	-311	שינוי יתרות, תנועות הון לזמן קצר, טעויות והשמטות
—	—	—	..	230	52	-217	מזה : צבירת היתרות (-)

* יבוא סי"פ נטו.

** יצוא פרי"ב נטו.

*** אינו כולל סחר עם שטחי ממשל.

**** אינו כולל העברות הון לשטחי הממשל הצבאי.

לוח 5

יצוא הסחורות והשירותים, 1967 עד 1968 ותחזית ל-1970

העלייה או הירידה (-)			תחזית ל-1970	1969	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968					
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
ס ח ו ר ו ת							
7.0	10.4	23.4	230	215	194.8	157.9	יהלומים (נטו)
15.9	17.0	25.3	400	345	294.8	235.2	יצוא תעשייתי אחר
12.5	14.4	24.5	630	560	489.6	393.1	סך היצוא התעשייתי
7.5	5.4	3.4	100	93	88.2	85.3	פרי הדר
29.6	13.0	7.7	35	27	23.9	22.2	הקלאות אחרת
12.5	7.0	4.2	135	120	112.1	107.5	סך יצוא חקלאי
-16.7	76.5	-81.9	5	6	3.4	18.8	אניות ומטוסים
12.2	13.4	16.5	770	686	605.1	519.4	סך יצוא הסחורות ברוטו
—	—	—	5	6	8.0	1.3	תיקונים והתאמות (-)
12.5	13.9	15.2	765	680	597.1	518.1	סך יצוא הסחורות נטו
ש י ר ו ת י ם							
14.3	7.3	22.9	240	210	195.7	159.2	שירותי תחבורה
11.8	-11.5	83.9	95	85	96.0	52.2	שירותי תיירות
6.7	7.0	15.1	80	75	70.1	60.9	שירותי ביטוח
-9.1	-15.8	19.8	50	55	65.3	54.5	שירותי הון
0.0	-8.0	6.2	30	30	32.6	30.7	ממשלה לנמ"א
12.5	19.4	30.6	90	80	67.0	51.3	שירותים אחרים
9.3	1.6	28.8	585	535	526.7	408.8	סך כל יצוא השירותים
11.1	8.1	21.2	1,350	1,215	1,123.8	926.9	יצוא הסחורות והשירותים
18.7	24.8	187.4	95	80	64.1	22.3	יצוא סחורות ושירותים לשטחי ממשל צבאי
11.6	9.0	25.1	1,445	1,295	1,187.9	949.2	סך כל היצוא

לוח 6

יבוא הסחורות והשירותים, 1967 עד 1969 ותחזית 1970

העלייה או הירידה (-)			1970	1969	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968	תחזית				
(אחוזים)			(מיליוני דולרים)				
ס ח ו ר ו ת							
10.7	27.7	43.4	155	140	109.6	76.4	נכסי צריכה
-7.7	20.4	29.1	180	195	162.0	125.5	יהלומים
—	14.2	-14.0	45	45	39.4	45.8	דלק *
12.3	15.3	41.1	685	610	528.9	374.8	חומרי גלם
100.0	-39.2	68.9	70	35	57.6	34.1	אניות ומטוסים
6.0	47.5	75.8	265	250	169.5	96.4	נכסי השקעה אחרים
9.8	19.5	41.7	1,400	1,275	1,067.0	753.0	סך יבוא הסחורות כרוטו
—	—	—	55	50	43.1	33.2	בניכוי יבוא מוחזר והתאמות למאזן התשלומים
9.8	19.6	42.2	1,345	1,225	1,023.9	719.8	יבוא הסחורות סי"פ נטו
ש י ר ו ת י ם							
7.4	5.4	28.4	145	135	128.1	99.8	שירותי תחבורה
—	35.4	17.5	70	70	51.7	44.0	שירותי תיירות
6.2	9.0	8.3	85	80	73.4	67.8	שירותי ביטוח
13.8	7.4	9.5	165	145	135.0	123.3	שירותי הון
35.4	12.1	12.8	555	410	365.7	324.3	ממשלה לנמ"א
12.5	17.5	-0.4	90	80	68.1	68.4	שירותים אחרים
20.7	11.9	13.0	1,110	920	822.0	727.6	סך יבוא שירותים
14.5	16.2	27.5	2,455	2,145	1,845.9	1,447.4	סך יבוא סחורות ושירותים
אומדן יבוא סחורות ושירותים							
16.7	-11.6	103.9	**70	**60	**67.9	33.3	משטחי ממשל צבאי
14.5	15.2	29.2	2,525	2,205	1,913.8	1,480.7	סך כל היבוא

* למעט דלק מסיני.
** כולל דלק מסיני.

יבוא ההון לישראל *, 1967, 1968 ו-1969, ותחזית לשנת 1970

העלייה או הירידה (-)			תחזית	1969	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968	1970				
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
8.8	26.9	59.3	185	170	134.0	84.1	1. תקבולים חד צדדיים
22.2	-5.8	8.4	165	135	143.3	132.2	העברות ע"י פרטיים
44.1	5.7	-50.1	245	170	160.8	322.0	פיצויים אישיים מגרמניה
25.3	8.4	-17.2	595	475	438.1	529.3	העברות מוסדות ומענקים
							סך הכול
							2. תקבולים לזמן ארוך וכינוני
18.9	1.7	-21.7	220	185	181.9	232.3	ע"ח הלוואות והשקעות
							מילווה העצמאות והפיתוח
0.0	2.6	1.2	60	60	58.5	57.8	הלוואות מחשבון עודפי מזון
50.0	88.7	-35.4	15	10	5.3	8.2	הלוואות א.י.ד. ובנק יציב
0.0	0.0	-12.5	35	35	35.0	40.0	הלוואות הבנק העולמי
44.4	-0.8	44.1	260	180	181.4	125.9	מילווה מגרמניה
11.1	47.8	1.8	100	90	60.9	59.8	הלוואות אחרות
23.2	7.1	-0.2	690	560	523.0	524.0	השקעות מחו"ל
							סך הכול
							3. תשלומים לזמן ארוך וכינוני
							ע"ח הלוואות והשקעות
-33.3	16.8	68.9	80	120	102.7	60.8	המרה ופירעון של מילווה
20.0	35.1	-3.9	12	10	7.4	7.7	העצמאות והפיתוח
13.3	-8.0	14.0	17	15	16.3	14.3	הלוואות מחשבון עודפי מזון
20.0	-5.7	96.3	6	5	5.3	2.7	הלוואות א.י.ד. ובנק יציב
0.0	10.2	30.4	120	120	108.9	83.5	הלוואות הבנק העולמי
0.0	-5.5	1.9	50	50	52.9	51.9	פרעון הלוואות אחרות
-10.9	9.0	32.9	285	320	293.5	220.9	השקעות בחו"ל
							סך הכול *
68.7	4.6	-24.3	405	240	229.5	303.1	4. תנועות הון נטו לזמן ארוך
							וכינוני (2-3)
39.9	7.1	-19.8	1,000	715	667.6	832.4	5. סך כל יבוא ההון נטו (1+4) *
18.8	28.8	38.7	1,105	930	722.1	520.5	6. הגירעון השוטף
							7. שינוי ביתרות, תנועות הון
-51.2	294.5	—	105	215	54.5	-311.9	לזמן קצר
..	342.3	—	..	230	52.0	-217.1	טעויות והשמטות (5-6)
							מזה : צבירת יתרות (-)

* אינו כולל עסקות בין ישראל לשטחי ממשל צבאי.

לוח 8

ההכנסה הלאומית, 1967 עד 1969 ותחזית ל-1970
(במחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (-)			1970 ל-	1969	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968					
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
15.2	16.4	17.0	18,975	16,470	14,150	12,095	התוצר הלאומי הגולמי
14.9	12.3	10.8	1,700	1,480	1,318	1,190	בניכוי : הבלאי
15.2	16.8	17.7	17,275	14,990	12,832	10,905	התוצר הלאומי הנקי
19.1	31.1	21.2	2,460	2,065	1,575	1,300	בניכוי : מסים עקיפים נטו
14.6	14.8	17.2	14,815	12,925	11,257	9,605	ההכנסה הלאומית

לוח 9

ההכנסה הפרטית וההכנסה הפנויה, 1967 1968, אומדן לשנת 1969 ותחזית לשנת 1970
(במחירים שוטפים)

העלייה או הירידה (-)			תחזית 1970	אומדן 1969	1968	1967	
1970 לעומת 1969	1969 לעומת 1968	1968 לעומת 1967					
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
14.6	14.8	17.2	14,815	12,925	11,257	9,605	ההכנסה הלאומית
12.8	9.9	36.5	440	390	355	260	בניכוי : הכנסות הסקטור הציבורי מרכוש
14.6	15.0	16.6	14,360	12,535	10,899	9,348	הכנסה פרטית ממקורות פנים
23.9	25.0	25.7	2,200	1,775	1,420	1,130	בניכוי : מס הכנסה
95.7	15.0	21.2	900	460	400	330	תשלומים לביטוח לאומי
25.5	15.1	21.6	1,625	1,295	1,125	925	בתוספת : תשלומי העברה נטו
11.1	13.6	15.8	12,885	11,595	10,204	8,813	הכנסה פרטית פנויה ממקורות פנים
15.0	12.1	10.8	1,700	1,478	1,318	1,190	בתוספת : פחת
11.7	13.5	15.2	14,600	13,073	11,522	10,003	ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים
14.1	15.1	14.5	12,200	10,695	9,289	8,113	ההוצאה לצריכה הפרטית
—	—	—	83.6	81.8	80.6	81.1	שיעור ההוצאה לצריכה פרטית (מתוך ההכנסה המקומית הגולמית הפנויה)
—	—	—	16.4	18.2	19.4	18.9	שיעור החיסכון הפרטי (מתוך סך ההכנסה הגולמית הפנויה ממקורות פנים)

לוח 10

החיסכון הלאומי הגולמי והנקי, 1967 עד 1969 ותחזית ל-1970
(במחירים שוטפים)

העליה או הירידה (-)			ל-1970 תחזית	1969	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968					
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)				
15.1	30.3	55.8	4,525	3,930	3,015	1,935	ההשקעה הגולמית (במחירי שוק)
18.6	24.4	55.3	3,565	3,005	2,415	1,555	בניכוי : עודף היבוא
3.8	54.2	57.9	960	925	600	380	חיסכון לאומי גולמי
14.9	12.3	10.8	1,700	1,480	1,318	1,190	בניכוי : בלאי
-33.3	22.7	13.6	740	-555	-718	-810	חיסכון לאומי נקי
—	—	—	4.6	4.7	3.6	2.8	החיסכון הלאומי הגולמי כאחוז מהמקורות לרשות המשק

לוח 11

ההשקעה הגולמית לפי הענף הכלכלי, 1966 עד 1968 ותחזית ל-1969

העלייה או הירידה (-)			1970	1969 במחירי 1968	1968	1967	
מ-1969 ל-1970	מ-1968 ל-1969	מ-1967 ל-1968					
9.7	23.6	47.6	4,090	3,730	3,018	2,045	סך ההשקעה הגולמית
7.2	19.0	44.2	2,845	2,655	2,231	1,547	ההשקעה בענפי המשק
8.3	7.1	-6.3	260	240	224	239	חקלאות, ייעור ומפעלי מים
7.6	26.0	91.2	850	790	627	328	תעשייה, בנייה, מכרות, מחצבים וחשמל
6.8	17.8	40.8	1,735	1,625	1,380	980	הובלה, תחבורה וקשר, מסחר ושירותים
24.4	40.5	8.1	1,070	860	612	566	דיור
-18.6	22.9	—	175	215	175	-68	השינוי במלאי

לוח 12

ההתרחבות המוניטרית מתחילת השנה ועד סופה, לפי המקורות והמרכיבים, 1967 עד 1969
(מיליוני ל"י)

אומדן היתרה לסוף 1969	*1969	1968	1967	
1,090	-1,100	173	669	נכסים נטו במטבע חוץ במערכת הבנקאות
3,090	470	589	518	אשראי בנקאי לציבור
2,960	1,380	967	392	אשראי לממשלה ממערכת הבנקאות
..	20	-130	-108	פעולות בנק ישראל בשוק הפתוח
..	200	85	2	גורמים אחרים נטו
7,280	970	1,338	1,473	סך המקורות
2,980	80	360	531	סך כל אמצעי התשלום
(1,850)	(40)	(125)	(215)	מזומנים
(1,130)	(40)	(235)	(316)	עובר ושב
4,300	890	978	942	פיקדונות פחות גזילים
7,280	970	1,338	1,473	סך המרכיבים
470	-30	115	119	מילווה קצר מועד
750	110	-96	-279	שטרות בתיווך הבנקים

* חלק מהנתונים לחדש דצמבר הינם אומדן בלבד.